

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Π.Μ.Σ.: Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση

Κατεύθυνση: Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Η μαθητική διαρροή στην Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΕΠΑΛ) και ο ρόλος του Διευθυντή στην αποτροπή αυτού του φαινομένου»

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Δέσποινα Καρακατσάνη: Καθηγήτρια, επιβλέπουσα

Παναγιώτα Παπαδιαμαντάκη Καθηγήτρια, μέλος

Δέσποινα Τσακίρη Καθηγήτρια. Μέλος

Φοιτητής: Γκούμας Γεώργιος

ΑΕΜ: 3032201801504

Κόρινθος Ιανουάριος , 2020

Copyright© 2020 Γκούμας Γεώργιος

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας έκδοσης, εξολοκλήρου ή τμήματος αυτής για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η συγκεκριμένη **Διπλωματική Εργασία** για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του **Εκπαιδευτική Πολιτική και Διοίκηση** έχει συγγραφεί από εμένα προσωπικά και δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

Η εργασία αυτή έχοντας εκπονηθεί από εμένα, αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις επί του θέματος. Οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης διπλωματικής αναφέρονται στο σύνολό τους, δίνοντας πλήρεις αναφορές στους συγγραφείς, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το Διαδίκτυο.

Σε κάθε περίπτωση, αναληθούς ή ανακριβούς δηλώσεως, υπόκειμαι στις συνέπειες που προβλέπονται στο **άρθρο 2 παράγραφος β'** του **Κανονισμού Σπουδών** του Προγράμματος στη Διοίκηση Υπηρεσιών καθώς και στις διατάξεις που προβλέπει η Ελληνική και Κοινοτική Νομοθεσία περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ο/Η ΔΗΛΩΝ/ΟΥΣΑ

Όνοματεπώνυμο: Γκούμας Γεώργιος

Αριθμός Μητρώου: 3032201801504

Υπογραφή:

Έτος Έκδοσης: 2020

© Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος/ Allrightsreserved

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλω να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια Κα Δέσποινα Καρακατσάνη για την εξαιρετική συνεργασία και πολύτιμη βοήθεια της.

Σκληρός, δύσκολος και συνήθως μοναχικός ο δρόμος της γνώσης, αλλά αξίζει κανείς να τον διαβεί για αυτή την μοναδική εμπειρία.

Ευχαριστώ όσους με στήριξαν συναισθηματικά σ' αυτή την προσπάθεια.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ.....	6
ABSTRACT.....	7
KEY –WORDS.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	10
1. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	13
1.1 Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ.....	13
1.2 ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	14
1.3 ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΡΧΗ ΣΤΑ ΕΠΑΛ.....	14
2. Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ	16
2.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ.....	16
2.2 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ.....	17
2.2.1 ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	17
2.2.2 ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	18
2.2.3 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....	18
2.2.4 ΣΧΟΛΕΙΟ.....	19
2.2.5 ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΜΟΤΙΜΟΙ.....	20
2.3 ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	21
2.4 ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	22
3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΣΤΑ ΕΠΑΛ.....	25
3.1 ΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	26
4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ.....	30
4.1 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ.....	30
4.2 Ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΤΑ ΕΠΑΛ.....	31
4.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΣΤΑ ΕΠΑΛ.....	36
4.4 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΗΓΕΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ.....	38
5. Ο ΑΞΟΝΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ.....	41
5.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ.....	41
6. ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ.....	42
6.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	42
6.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ.....	42
6.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	42
6.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ.....	43

6.5 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΔΕΙΓΜΑ.....	43
6.6 ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	43
6.7 ΗΘΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ.....	44
6.8 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	44
6.9 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	45
6.10 ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	66
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	71

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα μελέτη γίνεται λόγος για τη μαθητική διαρροή, δηλαδή την πρόωμη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης από τους νέους στα Ενιαία Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ). Οι λόγοι που οδηγούν σε μια τέτοια απόφαση είναι πολλοί και ποικίλλουν κατά περίπτωση. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες προκειμένου να διερευνηθούν οι λόγοι με βάση τα σημερινά δεδομένα αλλά και με βάση τη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι που διαρκώς εξελίσσεται και αλλάζει.

Επιπρόσθετα, γίνεται λόγος για τον εξέχοντα ρόλο του σχολικού διευθυντή, πώς εκλαμβάνει το ενδεχόμενο της μαθητικής διαρροής, με ποιο τρόπο οι στρατηγικές του επηρεάζουν τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής και ποιες μεθόδους ακολουθεί για την αποτροπή της. Σημαντικοί αρωγοί σε αυτή την προσπάθεια είναι οι κρατικές δομές που επιλαμβάνονται τη μαθησιακή και συναισθηματική στήριξη των νέων και των γονέων τους προκειμένου να μην προβούν σε ένα τέτοιο διάβημα. Τόσο οικονομικοί, όσο και κοινωνικοί παράγοντες δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο τη δυνατότητα ολοκλήρωσης της σχολικής φοίτησης, ειδικά στην Ελλάδα η οποία πνέει τα λοίσθια λόγω της οικονομικής κρίσης από την οποία μαστίζεται τις τελευταίες δεκαετίες

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

επαγγελματική εκπαίδευση, μαθητική διαρροή, παρεμβάσεις, ηγεσία, νομοθετικό πλαίσιο

ABSTRACT

In this study the issue of student dropout, i.e. early abandonment of education by young people in the single Vocational high schools (EPAL) is being presented. The reasons that lead to such a decision are many and vary. In recent years, several attempts have been made to explore the reasons based on current data and on the basis of the shaping of the social becoming that is constantly evolving and changing.

In addition, it talks about the prominent role of the school director, how it considers the possibility of a student dropout, how its strategies affect the detection and treatment of the student dropout and what methods follow for prevention. Important helpers in this effort are the state structures that engage the learning and emotional support of young people and their parents in order not to undertake such a approach. Both economic and social factors make it even more difficult to complete school attendance, especially in Greece.

KEY – WORDS

Vocational education, student leakage, interventions, leadership, legislative framework

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος «διαρροή» αναφέρεται σε εκείνους οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση που ήδη έχουν αρχίσει. Αυτό έχει μια ευρύτερη έννοια καθώς περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα τα οποία σταματάνε τις σπουδές τους σε ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Πρόκειται για έναν όρο ο οποίος περιλαμβάνει τη σπουδαστική διαρροή (Δρεττάκης, 2003). Υπάρχει βέβαια η δυνατότητα να χρησιμοποιούνται ποικίλοι ορισμοί για τη μαθητική διαρροή από το εκπαιδευτικό σύστημα (dropout) με βάση την έμφαση η οποία δίνεται σε κάποιες παραμέτρους του φαινομένου που είναι άρρηκτα συνυφασμένες τόσο με τα αίτια, όσο με τις συνθήκες, τη διάρκεια, τη βαθμίδα εκπαίδευσης, τη στιγμή της διαρροής και λοιπά.

Ανάμεσα στην οριστική εγκατάλειψη του σχολείου και στην προσωρινή εγκατάλειψη και επάνοδο σε αυτό ύστερα από ένα χρονικό διάστημα υπάρχει μεγάλη διαφορά καθώς στην οριστική εγκατάλειψη δεν υπάρχουν δυνατότητες για συνέχεια της φοίτησης και των σπουδών (Cedepof, 2016). Ανάμεσα στην εγκατάλειψη του σχολείου λόγω ελλιπούς φοίτησης και στην εγκατάλειψη του σχολείου από ανάγκη να μείνει ο νέος στο σπίτι όπως παράδειγμα να γίνει ο φροντιστής κάποιου ασθενούς μέσα στην οικογένεια, υπάρχει μεγάλη διαφορά. Επιπρόσθετα, ανάμεσα στην εγκατάλειψη του σχολείου λόγω χαμηλών επιδόσεων και στην εγκατάλειψη από ανάγκη να εργαστεί ο νέος προκειμένου να συνδράμει οικονομικά για να βοηθήσει την οικογένειά του (Σταμέλος, 2009). Επίσης στη μη εγγραφή σε μια σχολική βαθμίδα αλλά και στη διακοπή της σχολικής φοίτησης κατά τη διάρκεια των σπουδών στην εν λόγω βαθμίδα, όπως και μεταξύ της εγκατάλειψης του σχολείου στην αρχή του σχολικού έτους και στην εγκατάλειψη στο τέλος της σχολικής χρονιάς και τέλος στην εγκατάλειψη των σπουδών στην εκπαίδευση και την εγκατάλειψη των σπουδών σε βαθμίδες της εκπαίδευσης (Τσομπάνογλου, 2015). Βλέπουμε λοιπόν ότι αλλάζοντας τα δεδομένα, υπάρχει διαφορά στον λόγο της εγκατάλειψης με βάση πάντα τις συνθήκες που επικρατούν αν δηλαδή η εγκατάλειψη του

σχολείου γίνεται αναγκαστικά λόγω υποχρεώσεων ή από επιθυμία του μαθητή για τους δικούς του λόγους.

Όλες οι παραπάνω παράμετροι συνάδουν με διαφορετικές προσεγγίσεις όχι μόνο σε επίπεδο ορισμού αλλά και σε επίπεδο μέτρησης αλλά και επίπεδο πρόληψης και αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής. Οι τρεις διαστάσεις του προβλήματος οι οποίες ερευνώνται είναι πρωτίστως το επίπεδο του σχολείου, ο τύπος της διαρροής αλλά και τα αίτια της διαρροής.

Η ερευνητική δραστηριότητα η οποία έχει διεξαχθεί τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό έδειξε ότι η εγκατάλειψη του σχολείου στα ΕΠΑΛ είναι μια μακροπρόθεσμη διαδικασία «απεμπλοκής» από το σχολείο και τα καθήκοντα και δραστηριότητες που αυτό συνεπάγεται και η οποία ξεκινάει στις πρώτες τάξεις της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002). Τα αίτια ενδέχεται να είναι η σχολική αποτυχία που ωθεί το παιδί στην απογοήτευση και στις αμφιβολίες για τις ικανότητές του με αποτέλεσμα να ατονεί σταδιακά η σύνδεσή του με το σχολείο. Ίσως να είναι επίσης προβλήματα συμπεριφοράς, η επανάληψη της τάξης, η αδιαφορία για το μάθημα και άλλα (Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας, 2004).

Τα αίτια της διαρροής στα ΕΠΑΛ μπορούν να εντοπιστούν σε πολλές και διαφορετικές πτυχές. Στους παράγοντες εκείνους οι οποίοι συνδέονται με την οικογένεια του νέου όπως είναι η χαμηλή κοινωνική και οικονομική κατάσταση της οικογένειας, η διαφορετική πολιτισμική προέλευση του μαθητή, η χαμηλή σχολική επίδοση, η έλλειψη συναισθηματικής στήριξης από τους γονείς ή η έλλειψη μαθησιακής στήριξης από τον διδάσκοντα, το διαζύγιο των γονέων και άλλα (Κονδυλάκης, 2005). Η δεύτερη ομάδα μπορεί να περιλαμβάνει τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι συνδέονται με το σχολείο αλλά και το βίωμα του μαθητή σε αυτό και τέτοιοι παράγοντες πιθανολογείται ότι είναι η χαμηλή σχολική επίδοση, οι απουσίες και τα προβλήματα πειθαρχίας, οι διαπληκτισμοί με άλλους μαθητές και καθηγητές και άλλα. Πρόκειται για παράγοντες που παρουσιάζονται πολύ νωρίς, όταν ο νέος ξεκινήσει το σχολείο (Σπανός, 2009).

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι το μέγεθος της διαρροής είναι άρρηκτα συνυφασμένο με διάφορα γνωρίσματα των ίδιων των σχολείων όπως είναι η κουλτούρα του σχολείου, το προφίλ των εκπαιδευτικών και των μαθητών, το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, το πώς αντιμετωπίζονται τα προβλήματα συμπεριφοράς και άλλα. Ο πιο δυνατός των οικογενειακών παραγόντων είθισται να είναι η χαμηλή κοινωνική και οικονομική κατάσταση, ενώ από τους σχολικούς γνώμονες είναι η χαμηλή επίδοση στο σχολείο (Δρεττάκης, 2003).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση η οποία χρησιμοποιήθηκε για τη συγγραφή και ολοκλήρωση της παρούσης εργασίας ήταν κυρίως ελληνική, αλλά και από την διεθνή χώρα. Περισσότερο παρατηρήθηκε σύγκλιση των απόψεων των συγγραφέων όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου. Πρωτίστως, όπως τονίζει ο κύριος Δρεττάκης (2003) το ζήτημα της μαθητικής διαρροής παρατηρείται τόσο σε ανεπτυγμένες χώρες, όσο και υπανάπτυκτες. Οι κοινωνικοί αλλά και σχολικοί παράγοντες δε παρουσιάζουν κάποια διαφοροποίηση έντονη από χώρα σε χώρα. Σε αντίθεση με αυτόν, τοποθετείται ο κ. Παλαιοκρασάς (2016) ο οποίος ισχυρίζεται ότι υπάρχει κάποια διαφοροποίηση στη μαθητική διαρροή με βάση την οικονομική κατάσταση της κάθε χώρας. Ας πούμε στην Ελλάδα, η οικονομική κρίση αναγκάζει τους νέους να εργαστούν και να εγκαταλείψουν το σχολείο, ενώ στη Σουηδία το φαινόμενο δεν είναι τόσο έντονο. Η προσπάθεια συγκριτικής θεώρησης των ποσοστών ανάμεσα στις διάφορες χώρες έρχεται αντιμέτωπη με τα γνωστά προβλήματα που προκύπτουν όταν υπάρχει σύγκριση εκπαιδευτικών μεγεθών σε χώρες που έχουν διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα αλλά και διαφορετικές δομές και διαφορετική νοοτροπία με βάση τον Fossey (2006: 122). Ακόμη και σε σχολικό επίπεδο, μπορεί κανείς να συναντήσει προβλήματα τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με γνώμονες όπως είναι το σύστημα αξιολόγησης, ο βαθμός δυσκολίας των διαφόρων σχολικών βαθμίδων αλλά και των διαφόρων τύπων σχολείου (Viadero, 2011).

Οι νέοι οι οποίοι εγκαταλείπουν πρόωρα το εκπαιδευτικό σύστημα, ανήκουν σε μια ετερογενή ομάδα οπότε οι εναλλακτικές προτάσεις και ιδέες είναι διαφορετικές γιατί ο κάθε νέος αφήνει το σχολείο για τον δικό του λόγο. Η πρώτη χρήσιμη ενέργεια είναι η χαρτογράφηση του προβλήματος (Παλαιοκρασάς, 2016). Οι εμπλεκόμενοι στη πρόγνωση και την πρόωμη διάγνωση φορείς είναι πρωτίστως το σύστημα το οποίο εξασφαλίζει την ποικιλία επιλογών για αυτούς που επιθυμούν επάνοδο στην εκπαιδευτική βαθμίδα, το σχολείο το οποίο χρειάζεται κίνητρα για να συμβάλει ενεργά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που

προκύπτουν και συναινούν στη μαθητική διαρροή και τέλος οι φορείς της αγοράς εργασίας με το να ενθαρρυνθούν να διαδραματίσουν σημαίνοντα ρόλο προτρέποντας τους νέους στο ξεκίνημα ή την ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης (ΥΠΕΠΘ, 1997).

Απώτερος στόχος του διευθυντή σχολικής μονάδας είναι η αποτελεσματικότερη υλοποίηση των καθηκόντων κάθε μέλους του σχολείου μέσα από την αξιοποίηση των συγκεκριμένων ικανοτήτων, γνώσεων και δεξιοτήτων, που έχουν (Σπανός, 2009). Ο κ. Κουλουμπαρίτης (2010) εστιάζει ιδιαίτερα στον ρόλο του διευθυντή αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που καλείται να έχει ώστε να ανταπεξέλθει ικανοποιητικά στις αρμοδιότητές του. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι ο ρόλος του διευθυντή-ηγέτη χαρακτηρίζεται από την προσπάθειά του να διευθύνει και να επηρεάσει το σύλλογο διδασκόντων, αλλά και όλο το προσωπικό του σχολείου και να τους οδηγήσει στην επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων. Κάτι τέτοιο είναι δυνατόν να επιτευχθεί παρέχοντας ένα θετικό εργασιακό περιβάλλον, βοηθώντας και αξιολογώντας, χωρίς την άσκηση αυστηρού ελέγχου. Φροντίζει για την επαγγελματική πρόοδο των εκπαιδευτικών, υποστηρίζει τη συναδελφικότητα, προσφέρει συμβουλές και βοήθιά. Η συνεργασία, η ανατροφοδότηση, η οργάνωση, η υποστήριξη των συναδέλφων για ανάληψη πρωτοβουλιών και ο σεβασμός και η αποδοχή κανόνων δημοκρατίας είναι στοιχεία, που χαρακτηρίζουν τον διευθυντή- ηγέτη.

Η διάγνωση του προβλήματος γίνεται από το ίδιο το σχολείο μελετώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του κάθε μαθητή και έτσι αναπτύσσεται παρεμβατική ενέργεια από το σχολείο ή από κάποιον άλλο κρατικό φορέα. Ύστερα από την ανίχνευση στοιχείων που προμηνύουν το ενδεχόμενο μαθητικής διαρροής και τον προγραμματισμό μιας οργανωμένης εξατομικευμένης διδασκαλίας, δεν είναι σίγουρο ότι δε θα προκύψουν δυσκολίες και προβλήματα κατά την εφαρμογή των ειδικών προγραμμάτων, όσο προσεκτικός κι αν είναι ο σχεδιασμός (Cedepof, 2015). Επί παραδείγματι, στα εναλλακτικά σχολεία υπάρχει δυσκολία εξασφάλισης μαθητών. Το αξιολογικό πλαίσιο των προγραμμάτων δείχνει ότι άλλα σχολεία έχουν θετική απήχηση στο πρόβλημα και άλλα πετυχαίνουν μικρές μόνο αλλαγές χωρίς να συμβάλλουν στην εξ ολοκλήρου αντιμετώπιση του προβλήματος. Παρατείνεται η παραμονή στο σχολείο αλλά δεν αποφεύγεται η διαρροή. Μια πρόοδος εντοπίζεται στην τακτική παρακολούθηση, τη συμπεριφορά και την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης αλλά και την εξυγίανση των όρων της εκπαίδευσης μέσα από τη σύναψη υγιών διαπροσωπικών σχέσεων που συνάπτονται ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές ή εκπαιδευτικούς και γονείς. Κάθε απόπειρα αντιμετώπισης της διαρροής καλό είναι να αρχίζει από τον εντοπισμό του προβλήματος (Cedepof, 2016). Πολύ ενδιαφέρουσα υπήρξε και η τοποθέτηση του Bandura

(2006: 111) όπου υποστήριξε ότι ο κάθε μαθητής αποτελεί μια ξεχωριστή οντότητα με διαφορετικά χαρακτηριστικά και άρα δε μπορεί ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα να απευθύνεται σε όλους τους μαθητές ανεξαιρέτως. Τόσο η οικογένεια, όσο και ο περίγυρος ασκούν μεγάλη επιρροή στην ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών και καλό είναι τα προγράμματα να συμβάλλουν θετικά στην ποιοτική αναβάθμιση των όρων της ζωής. Από την άλλη, η επιλογή των διδασκόντων είναι μείζονος σπουδαιότητας ζήτημα διότι αυτοί εμπνευσμένοι και δημιουργικοί καθηγητές οι οποίοι άσκησαν πίεση αλλά ενδιαφέρθηκαν για τα απιδιά σημείωσαν ιδιαίτερη πρόοδο έστω και με παραδοσιακές μεθόδους που εφαρμόστηκαν.

Για το ζήτημα του διευθυντή και τον ρόλο του στην αποτροπή φαινομένου της μαθητικής διαρροής στα σχολεία, οι περισσότεροι συγγραφείς τοποθετήθηκαν για την ποιότητα του εκπαιδευτικού έργου αλλά και τις πρωτοβουλίες του διευθυντή μέσα από στρατηγικές και μεθόδους που συνέβαλλαν στην διάγνωση και την πρόληψη. Συγκεκριμένα, ο κ. Κατσαρός (2008) αναφέρει ότι προΐσταται των εκπαιδευτικών και οργανώνει το έργο τους, συνεργάζεται μαζί τους, είναι ίσος με αυτούς και τον χαρακτηρίζει πνεύμα αλληλεγγύης. Φροντίζει και υποστηρίζει τη συνοχή του Συλλόγου Διδασκόντων, λύνει τις αντιθέσεις, υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών, εμπνέει και προσφέρει θετικά κίνητρα σε αυτούς (σελ. 166). Οι Καλομοίρη & Κοτσιφάκη (2011: 111) αναφέρουν ότι ένας διευθυντής πρέπει να προσέχει τις κινήσεις και τις εργασίες, κατευθύνει τους εκπαιδευτικούς για να δρουν αποτελεσματικά στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν. Τέλος, με βάση τον Δρεττάκη (2003: 79) ο διευθυντής αξιολογεί τους εκπαιδευτικούς, με βάση τη νομοθεσία, έχοντας ως γνώμονα της αξιολόγησής του, τους σκοπούς της αξιολόγησης. Ενώ από την άλλη, ο Κονδυλάκης εμφανίζει στο ότι στα σχολεία στα οποία παρατηρείται σήμερα έντονη μαθητική διαρροή, ο διευθυντής επιλαμβάνεται των ευθυνών του χωρίς να προλάβει να φτάσει στο στάδιο της αντιμετώπισης γιατί η ουσία είναι η διάγνωση και η πρόληψη του προβλήματος. Συνεχίζει λέγοντας ότι μπορεί να ζητήσει καταγραφή συμπεριφορών του παιδιού τόσο από τους γονείς όσο και από τους διδάσκοντες ώστε να έχει μια εμπειρισταωμένη εικόνα για τα τη συμπεριφορά του και ό,τι αυτή συνεπάγεται.

1. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ

ΕΛΛΑΔΑ

1.1 Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Η επαγγελματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν είναι υποχρεωτική στο ελληνικό κράτος και παρέχεται στα επαγγελματικά λύκεια τα οποία μπορούν να είναι ημερήσια και εσπερινά σύμφωνα με το νόμο 4386/2016. Ένα επαγγελματικό Λύκειο προσφέρει δύο κύκλους σπουδών, τον Δευτεροβάθμια κύκλο σπουδών που ανήκει στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα και το μεταλυκειακό έτος που είναι ο μεταδευτεροβάθμιος κύκλος σπουδών και ανήκει στο μη τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα. Όσον αφορά τα ημερήσια επαγγελματικά λύκεια η φοίτηση είναι τριετής και περιέχει τρεις τάξεις ενώ στην πρώτη τάξη μπορούν να πραγματοποιήσουν εγγραφή όλοι οι κάτοχοι απολυτηρίου γυμνασίου ή άλλου τίτλου. Συνολικά τα ημερήσια επαγγελματικά λύκεια ανέρχονται σε 323 σε σύνολο 401 επαγγελματικών λυκείων.

Τα εσπερινά επαγγελματικά λύκεια ιδρύθηκαν με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών. Σε αυτά τα σχολεία η φοίτηση είναι τριετής, διαιρείται σε τρεις τάξεις και μπορούν να φοιτήσουν όλοι οι ενήλικες μαθητές αλλά και ανήλικοι εργαζόμενοι μαθητές. Κατά το σχολικό έτος 2019-2020 θα λειτουργήσει και μία τέταρτη τάξη. Το ελάχιστο όριο ηλικίας για την εγγραφή είναι τα 15 χρόνια. Στην πρώτη τάξη μπορούν να εγγραφούν οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου χωρίς εξετάσεις. Τα εσπερινά επαγγελματικά λύκεια ανέρχονται σε 75.

Από το 2017-2018 ιδρύθηκαν ενιαία ειδικά επαγγελματικά γυμνάσια και λύκεια τα οποία περιλαμβάνουν τέσσερις τάξεις. Στην πρώτη τάξη μπορούν να εγγραφούν μαθητές οι οποίοι είναι απόφοιτοι γενικού ή ειδικού δημοτικού σχολείου. Το έτος εγγραφής είναι το 16ο έτος της ηλικίας και μετά την ολοκλήρωση της φοίτησης εκδίδεται τίτλος απολυτηρίου.

Σύμφωνα με το νόμο 4415 ιδρύονται εργαστήρια ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στα οποία εγγράφονται απόφοιτοι δημοτικών σχολείων γενικής η ειδικής

εκπαίδευσης μέχρι και 16 ετών οι οποίοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην παρακολούθηση του προγράμματος του γυμνασίου ή παρουσιάζουν αναπηρίες η φοίτηση περιλαμβάνει έξι τάξεις.

1.2 ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΥ ΔΙΕΠΕΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο έχει προβλέψει όλες τις πτυχές που διέπουν την επαγγελματική εκπαίδευση στα πλαίσια του ελληνικού κράτους, σύμφωνα με το ν. 682/1977. Ιδρύονται τόσο ημερήσια όσο και νυχτερινά επαγγελματικά λύκεια, όπου μπορούν να φοιτήσουν μαθητές ηλικίας 16 ετών. Η διάρκεια υπολογίζεται σε 2730 ώρες σε τέσσερα έτη, και οι απόφοιτοι έχουν πρόσβαση σε ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τη νομοθεσία ο σκοπός είναι ο εξής:

- α) Η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, που θα συμβάλλει στην ισόρροπη γνωστική, συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη όλων των μαθητών.
- β) Η προαγωγή της κριτικής σκέψης, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και των ικανοτήτων των μαθητών.
- γ) Η καλλιέργεια της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής κληρονομιάς
- δ) Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας.
- ε) Η ενδυνάμωση των αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης και η διαμόρφωση συνείδησης ενεργού πολίτη.

1.3 ΜΙΑ ΝΕΑ ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΑΛ

Το 2019 πραγματοποιήθηκε εισήγηση ενός νέου μέτρου το οποίο ονομάστηκε συμβατικά μία νέα αρχή στα ΕΠΑΛ και περιλαμβάνει μία ολοκληρωμένη παρέμβαση για την υποστήριξη του κοινωνικού ρόλου του σχολείου και την αποτελεσματική αναβάθμιση. Στην ουσία, αποτελεί αναβάθμιση για τους εκπαιδευτικούς και τη δουλειά τους η οποία δρα προς όφελος των μαθητών και πλέον παρέχει εργαλεία τα οποία αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών τους. Χαρακτηριστική είναι η αύξηση των μαθητών κατά 25 με 45% στα πιλοτικά σχολεία της μιας νέας αρχής κάτι που αποδεικνύει ότι

το πρόγραμμα έχει ιδιαίτερη απήχηση. Πλέον μέσω της μιας νέας αρχής παρατηρείται μία συλλογική προσπάθεια από την πλευρά των εκπαιδευτικών για την προσέγγιση των μαθητών, την ένταξη τους στο σχολείο και την ενθάρρυνση τους για συμμετοχή σε νέες δραστηριότητες. Ο κάθε μαθητής πλέον διαθέτει έναν δικό του σύμβουλο, θέτει στόχους και διερευνά τα δικά του ενδιαφέροντα αλλά και τις κλίσεις του. Σημαντικό ρόλο στην παραπάνω προσπάθεια διαδραματίζουν ψυχολόγοι οι οποίοι βρίσκονται σε κάθε ΕΠΑΛ παρέχοντας υποστήριξη τόσο σε εκπαιδευτικούς για την προσέγγιση των μαθητών όσο και σε μαθητές. Το συγκεκριμένο μετρό έχει βελτιώσει το κλίμα του σχολείου.

Ο τρόπος διοίκησης του ΕΠΑΛ βελτιώνεται επίσης καθώς η ελληνική εκπαίδευση, η οποία διαχρονικά είχε διαμορφωθεί με έναν πολύ έντονο γραφειοκρατικό προσανατολισμό ο οποίος εμπόδιζε τις οποιεσδήποτε πρωτοβουλίες και έχει καταστεί παρωχημένος, πλέον μέσω της μιας νέας αρχής στα ΕΠΑΛ αντιμετωπίζονται αρκετά γραφειοκρατικά προβλήματα και φαίνεται από τον ενθουσιασμό των εκπαιδευτικών.

2. Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ

2.1 Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ

Στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα, ο όρος «διαρροή» αναφέρεται στους νέους εκείνους οι οποίοι δεν ολοκληρώνουν την εκπαίδευσή τους η οποία ορίζεται από τη νόρμα ως η ελάχιστο αναγκαίο εκπαιδευτικό προαπαιτούμενο μέσα στην κοινωνία που ζουν και εξελίσσονται. (Παλαιοκρασάς, 2016). Όλα όσα αυτή η εκπαίδευση προσφέρει στα άτομα στις εκπαιδευτικές αυτές βαθμίδες νοούνται ως μια ωφέλιμη συνθήκη για τη συνέχιση των σπουδών σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα, για την παρακολούθηση των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης αλλά και για την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας σε κάποιες δραστηριότητες λιγότερο απαιτητικές (Καλομοίρης&Κοτσιφάκης, 2011).

Για τη μαθητική διαρροή στα επαγγελματικά λύκεια (ΕΠΑΛ), αρκεί να πούμε ότι υπάρχει μια πληθώρα περιπτώσεων όπως μαθητές με αρχική εγγραφή στο μητρώο στην πρώτη τάξη, μαθητές που πήραν μετεγγραφή, μαθητές που διέρρευσαν σε κάποια από τις τρεις τάξεις του επαγγελματικού λυκείου και μαθητές με κανονική φοίτηση οι οποίοι ή έλαβαν το απολυτήριο του επαγγελματικού λυκείου ή φοιτούν ακόμη σε κάποια τάξη του λυκείου ή ακόμη έχουν εκκρεμότητες με τα μαθήματα για τη λήψη του απολυτηρίου. Πολύ σημαντικό ρόλο στη μαθητική διαρροή στα ΕΠΑΛ κρίνεται ο γενικός δείκτης διαρροής για τους μετεγγραφέντες μαθητές. Με βάση την ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα αλλά και τα στατιστικά στοιχεία που έχουν καταγραφεί για την μαθητική διαρροή στα ΕΠΑΛ αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρείται εντονότερα το φαινόμενο αυτό στα αγόρια από ό,τι στα κορίτσια για τα έτη 2012- 2018. Τα κορίτσια επιλέγουν να φοιτήσουν σε ΕΠΑΛ σε σημαντικά μικρότερο ποσοστό σε σύγκριση με τα αγόρια επί του συνόλου των εγγεγραμμένων μαθητών και μαθητριών.

Στα ΕΠΑΛ η μαθητική διαρροή είναι ένα σύνηθες φαινόμενο εφόσον οι μαθητές δεν έχουν ουσιαστικά κατασταλάξει ποιον επαγγελματικό προσανατολισμό επιθυμούν να ακολουθήσουν. Πολλές φορές δεν είναι επαρκής η ενημέρωση για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και έτσι αρκετοί μαθητές εγκαταλείπουν αρνούμενοι να συνεχίσουν τη

φοίτησή τους σε αυτά. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που μαθητές εγκαταλείπουν τα ΕΠΑΛ γιατί θεωρούν ότι δε θα τα καταφέρουν, απογοητεύονται με τις δυσκολίες και δεν έχουν την κατάλληλη στήριξη από τον διευθυντή και τους διδάσκοντες.

2.2 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ

Η κατανόηση του γιατί οι μαθητές εγκαταλείπουν το σχολείο είναι το κλειδί για την αντιμετώπιση αυτού του μείζονος εκπαιδευτικού προβλήματος. Ωστόσο, ο εντοπισμός των αιτιών είναι εξαιρετικά δύσκολος. Όπως και άλλες μορφές εκπαιδευτικών επιτευγμάτων (π.χ. βαθμολογίες), οι αιτίες της εγκατάλειψης επηρεάζονται από μια σειρά από εγγύς και περιφερικά στοιχεία που σχετίζονται τόσο με τον κάθε μαθητή όσο και με την οικογένεια, το σχολείο και τις κοινοτικές ρυθμίσεις στις οποίες ζει ο μαθητής. (Παλαιοκρασάς, 2016)

Οι ίδιες οι αναπτυσσόμενες εκθέσεις αναφέρουν ποικίλους λόγους για την αποχώρηση από το σχολείο, συμπεριλαμβανομένων των λόγων που σχετίζονται με το σχολείο, την οικογένεια και τους λόγους εργασίας. Οι πιο συγκεκριμένοι λόγοι που αναφέρθηκαν ήταν ότι έχασαν πάρα πολλές σχολικές ημέρες, ότι σκέφτηκαν ότι θα ήταν ευκολότερο να πάρουν ένα πανεπιστημιακό πτυχίο, οι φτωχές επιδόσεις και το γεγονός ότι δεν τους άρεσε το σχολείο γενικότερα. Αλλά αυτοί οι λόγοι δεν αποκαλύπτουν τα βαθύτερα αίτια του γιατί οι μαθητές παραιτήθηκαν από το σχολείο, ιδίως αυτές τις αιτίες ή τους παράγοντες στο ΕΠΑΛ που μπορεί να έχουν συμβάλει στη στάση των μαθητών, τις συμπεριφορές και τις σχολικές επιδόσεις αμέσως πριν από την απόφασή τους να εγκαταλείψουν το σχολείο. Επιπλέον, εάν πολλοί παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό το φαινόμενο για μεγάλο χρονικό διάστημα, είναι σχεδόν αδύνατο να καταδειχθεί αιτιώδης συνάφεια μεταξύ οποιουδήποτε μεμονωμένου παράγοντα και της απόφασης να παραιτηθούν από το σχολείο. Παρά τη δυσκολία αυτή, εντοπίστηκαν δύο τύποι παραγόντων που συμβάλλουν ή αυξάνουν την πιθανότητα εγκατάλειψης των μαθητών από το σχολείο: (1) μεμονωμένοι παράγοντες που συνδέονται με τα χαρακτηριστικά, τις στάσεις, τις συμπεριφορές και τις εμπειρίες των μαθητών και (2) συναφείς παράγοντες που συνδέονται με τις οικογένειες των μαθητών, τα σχολεία, τις κοινότητες και τους ομότιμους.

2.2.1 Μεμονωμένοι παράγοντες

Διάφοροι ατομικοί παράγοντες συνδέονται με την εγκατάλειψη, συμπεριλαμβανομένων αρκετών δημογραφικών παραγόντων. Γενικά, τα ποσοστά εγκατάλειψης είναι υψηλότερα μεταξύ των αγοριών. Οι στάσεις επηρεάζουν επίσης τα ποσοστά εγκατάλειψης. Τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου είναι επίσης

υψηλότερα στους σπουδαστές που έχουν χαμηλές εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες. Διάφορες δραστηριότητες και συμπεριφορές προβλέπουν επίσης ποσοστά εγκατάλειψης, συμπεριλαμβανομένων των απουσιών, της κακής συμπεριφοράς στο σχολείο και της εγκυμοσύνης. Τέλος, το φτωχό ακαδημαϊκό επίτευγμα είναι ένας ισχυρός παράγοντας πρόβλεψης της πτώσης. Μαζί, αυτοί οι παράγοντες στηρίζουν την ιδέα ότι η εγκατάλειψη επηρεάζεται από τις κοινωνικές και ακαδημαϊκές εμπειρίες των μαθητών.(Παλαιοκρασάς, 2016)

Εκτός από αυτούς τους εγγύς παράγοντες, ορισμένοι περιφερικοί παράγοντες συνδέονται με την εγκατάλειψη, όπως η κινητικότητα των μαθητών. Τόσο η κινητικότητα των κατοικιών (μεταβαλλόμενες κατοικίες) όσο και η κινητικότητα των σχολείων (μεταβαλλόμενα σχολεία) αυξάνουν τον κίνδυνο εγκατάλειψης του λυκείου. Η κινητικότητα των μαθητών μπορεί να αντιπροσωπεύει μια λιγότερο σοβαρή μορφή απεμπλοκής μαθητών ή απόσυρσης από το σχολείο. Τέλος, ορισμένες μακροπρόθεσμες μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι η έλλειψη πρόωρου ακαδημαϊκού επιτεύγματος και αφοσίωσης (π.χ. προσέλευση, εσφαλμένες συμπεριφορές) στο ΕΠΑΛ έχει ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη.

2.2.2 Θεσμικοί παράγοντες

Ενώ μεμονωμένοι παράγοντες συμβάλλουν σαφώς στις αποφάσεις των μαθητών να εγκαταλείπουν το σχολείο, οι ατομικές στάσεις και συμπεριφορές διαμορφώνονται από τις διάφορες ρυθμίσεις ή τα περιβάλλοντα στα οποία ζουν οι σπουδαστές – οικογένειες, σχολεία, κοινότητες και ομότιμες ομάδες. Η σημασία του πλαισίου στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς, συμπεριλαμβανομένης της πτώσης, αναγνωρίστηκε σε μια έκθεση της ομάδας του Εθνικού Συμβουλίου Έρευνας για τη νεολαία υψηλού κινδύνου (1993), η οποία υποστήριξε ότι έχει δοθεί υπερβολική έμφαση σε νέους υψηλού κινδύνου και στις οικογένειές τους, και όχι αρκετά για τις ρυθμίσεις υψηλού κινδύνου στις οποίες ζουν και πηγαίνουν στο σχολείο. Ένας αριθμός παραγόντων στις οικογένειες των μαθητών, στα σχολεία και στις κοινότητες (και στις σχέσεις ομοτίμων) προβλέπουν εγκατάλειψη.(Παλαιοκρασάς, 2016)

2.2.3 Οικογένεια

Το οικογενειακό υπόβαθρο αναγνωρίζεται ευρέως ως ο πιο σημαντικός παράγοντας επιτυχίας στο σχολείο. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, που συνήθως μετρείται από τη γονική εκπαίδευση και το οικογενειακό εισόδημα, είναι ένας ισχυρός χαρακτηρισμός της σχολικής επιτυχίας και της εγκατάλειψης της συμπεριφοράς. Η γονική εκπαίδευση επηρεάζει

τις φιλοδοξίες των μαθητών και την εκπαιδευτική υποστήριξη. Επιπλέον, οι μαθητές των οποίων οι γονείς παρακολουθούν και ρυθμίζουν τις δραστηριότητές τους, παρέχουν συναισθηματική υποστήριξη, ενθαρρύνουν την ανεξάρτητη λήψη αποφάσεων (γνωστή ως έγκυρο στυλ γονέων), και γενικά εμπλέκονται περισσότερο στη σχολική τους εκπαίδευση, είναι λιγότερο πιθανό να εγκαταλείψουν το σχολείο. Επιπλέον, οι μαθητές σε μονογονεϊκές και πιο μεγάλες οικογένειες είναι πιθανότερο να εγκαταλείψουν το σχολείο.

2.2.4 Σχολείο

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι τα σχολεία ασκούν ισχυρές επιρροές στα επιτεύγματα των μαθητών, συμπεριλαμβανομένων των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Τέσσερα είδη σχολικών χαρακτηριστικών επηρεάζουν την απόδοση των μαθητών: κοινωνική σύνθεση των σχολείων, δομικά χαρακτηριστικά, σχολικές πηγές και σχολικές πολιτικές και πρακτικές. (Παλαιοκρασάς, 2016)

1. Η κοινωνική σύνθεση των σχολείων – τα χαρακτηριστικά των μαθητών που παρακολουθούν τα σχολεία, ιδιαίτερα η κοινωνικοοικονομική σύνθεση του μαθητικού σώματος – προβλέπει εγκατάλειψη ακόμα και μετά τον έλεγχο των μεμονωμένων παραγόντων που επηρεάζουν την εγκατάλειψη.
2. Το δεύτερο χαρακτηριστικό έχει να κάνει με τα δομικά χαρακτηριστικά των σχολείων, όπως το μέγεθος, η τοποθεσία, και ο σχολικός έλεγχος (δημόσια έναντι ιδιωτικών). Τα μικρότερα σχολεία έχουν χαμηλότερα ποσοστά εγκατάλειψης. Αυτό που είναι λιγότερο σαφές είναι αν τα ίδια τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά αντιπροσωπεύουν αυτές τις διαφορές ή αν σχετίζονται με τις διαφορές στα χαρακτηριστικά των μαθητών και τους σχολικού δυναμικού που συχνά συνδέονται με τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των σχολείων.
3. Το τρίτο είδος του χαρακτηριστικού αφορά τους σχολικούς πόρους. Οι πόροι, ιδίως οι αναλογίες μαθητών/καθηγητών και η ποιότητα των εκπαιδευτικών, φαίνεται να επηρεάζουν τα ποσοστά εγκατάλειψης ακόμα και μετά τον έλεγχο για μια σειρά μεμονωμένων και συναφών παραγόντων που μπορεί επίσης να επηρεάσουν τα ποσοστά εγκατάλειψης.
4. Ο τελικός τύπος έχει να κάνει με τις σχολικές πολιτικές και πρακτικές. Ειδικότερα, το ακαδημαϊκό και κοινωνικό προβλέπουν τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, ακόμη και μετά τον έλεγχο για τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος των μαθητών, καθώς και των πόρων και των δομικών χαρακτηριστικών των σχολείων.

Οι σχολικές παράγοντες συμβάλλουν στην απόσυρση των μαθητών με δύο τρόπους. Ένας τρόπος είναι έμμεσα, δημιουργώντας συνθήκες που επηρεάζουν την αφοσίωση των μαθητών και την εθελοντική αποχώρησή τους από το σχολείο. Ένας άλλος τρόπος είναι άμεσα, μέσω σαφών πολιτικών και συνειδητών αποφάσεων από το προσωπικό του σχολείου που προκαλούν την ακούσια αποχώρηση των μαθητών από το σχολείο. Αυτοί οι κανόνες και οι ενέργειες μπορεί να αφορούν χαμηλούς βαθμούς, κακή προσέλευση, λανθασμένη συμπεριφορά (όπως πολιτικές μηδενικής ανοχής) ή να είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία και μπορεί να οδηγήσουν σε αναστολές, απελάσεις ή αναγκαστικές μεταβιβάσεις. Ορισμένα ΕΠΑΛ, για παράδειγμα, συμβάλλουν στην ακούσια αναχώρηση των μαθητών από το σχολείο, αποκλείοντας συστηματικά και απαλλάσσοντας τους ταραχοποιούς και άλλους προβληματικούς μαθητές.

2.2.5 Κοινότητα και ομότιμοι

Εκτός από τις οικογένειες και τα σχολεία, οι κοινότητες και οι ομότιμες ομάδες μπορούν να επηρεάσουν την απόσυρση των μαθητών από το σχολείο. Οι διαφορές στα χαρακτηριστικά της γειτονιάς μπορούν να συμβάλουν στην επεξήγηση των διαφορών στα ποσοστά εγκατάλειψης των κοινοτήτων, εκτός από την επιρροή των οικογενειών. Ορισμένα στοιχεία δείχνουν ότι υπάρχει ένα κατώτατο όριο ή ένα σημείο ανατροπής στην ποιότητα των συνοικιών που οδηγεί σε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης στις πιο μειονεκτούσες γειτονιές. Οι φτωχές κοινότητες μπορεί να επηρεάσουν την ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων μέσω της έλλειψης πόρων ή αρνητικές επιρροές από ομότιμους. Οι κάτοικοι της κοινότητας μπορούν επίσης να επηρεάσουν τις γονικές πρακτικές πέραν της γονικής εκπαίδευσης και του εισοδήματος. Οι μαθητές που ζουν σε φτωχές κοινότητες μπορεί επίσης να είναι πιθανότερο να έχουν απώλειες ως φίλοι, γεγονός που αυξάνει την πιθανότητα εγκατάλειψης του σχολείου. Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο οι κοινότητες μπορούν να επηρεάσουν τα ποσοστά εγκατάλειψης είναι η παροχή ευκαιριών απασχόλησης τόσο κατά τη διάρκεια είτε μετά το σχολείο. Οι σχετικά ευνοϊκές ευκαιρίες απασχόλησης για τα μεγάλα σχολεία, όπως αποδεικνύεται από τα χαμηλά ποσοστά ανεργίας στη γειτονιά, φαίνεται να αυξάνουν την πιθανότητα εγκατάλειψης των μαθητών. (Παλαιοκρασάς, 2016)

2.3 ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Με βάση την έκθεση της Commission, οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνοψίζονται παρακάτω (European Commission, 2019):

- Οι χώρες της ΕΕ δεσμεύτηκαν να μειώσουν το μέσο ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο σε λιγότερο από 10% κατά το 2020. Η ετήσια παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης παρέχει στοιχεία και ανάλυση των τάσεων πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην ΕΕ και σε όλα τα κράτη μέλη.
- Οι υπουργοί Παιδείας της ΕΕ ενέκριναν σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, η οποία καθόρισε ένα πλαίσιο για συνεκτικές, ολοκληρωμένες και τεκμηριωμένες πολιτικές. Συμφώνησαν να συνεργαστούν για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και γνώσεων για αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου
- Μια ομάδα εργασίας για την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου εξέτασε παραδείγματα ορθών πρακτικών στην Ευρώπη και αντάλλαξε εμπειρίες με τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Η τελική έκθεση περιγράφει 12 βασικά μηνύματα για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τα μεταφράζει σε πρακτικά εργαλεία μέσω ενός καταλόγου ολοκληρωμένων πολιτικών και ενός παραρτήματος με παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών από αρκετές χώρες της ΕΕ.
- Η Επιτροπή διοργάνωσε διάσκεψη σχετικά με τις πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Ένα χρόνο αργότερα, εξετάστηκαν οι εξελίξεις της πολιτικής σε οκτώ χώρες της ΕΕ.
- Η ομάδα εργασίας για την πολιτική των σχολείων δημιούργησε μια σειρά μηνυμάτων πολιτικής που προσδιορίζουν τις βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή μιας ολόκληρης σχολικής προσέγγισης για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, καθώς και μια διαδικτυακή Ευρωπαϊκή εργαλειοθήκη για τα σχολεία.

- Το Συμβούλιο ενέκρινε επίσης συμπεράσματα σχετικά με τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και την προώθηση της επιτυχίας στο σχολείο.

2.4 ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Με βάση την έκθεση της Commission, οι οδηγίες για την αποτροπή του φαινομένου συνοψίζονται ως εξής (European Commission, 2019):

- 1) Πρόσβαση σε καλή ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ECEC): τα στοιχεία δείχνουν ότι η πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση σε μικρή ηλικία διευκολύνει την ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων. Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι η καλής ποιότητας ECEC αυξάνει τα εκπαιδευτικά επιτεύγματα και μειώνει τον κίνδυνο σε μεταγενέστερο στάδιο. Η πρόσβαση σε καλής ποιότητας ECEC είναι ιδιαίτερα σημαντική για τα παιδιά από κοινωνικά μειονεκτούντα περιβάλλοντα και καθιστά ευκολότερη την είσοδο στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- 2) Σχετικό και ελκυστικό πρόγραμμα σπουδών: ένα πρόγραμμα σπουδών που είναι συναφές και συνεκτικό μπορεί να παρακινήσει τους μαθητές να αναπτύξουν πλήρως τα πλεονεκτήματά τους και τα ταλέντα τους. Τα προγράμματα σπουδών θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τρόπον ώστε να αντικατοπτρίζουν τις διαφορετικές σχέσεις του μαθητή, να λαμβάνει υπόψη διαφορετικά σημεία εκκίνησης και να προσαρμόζεται στην Φιλοδοξίες.
- 3) Ευέλικτες εκπαιδευτικές οδούς: ο αυστηρός σχεδιασμός των εκπαιδευτικών οδών μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά εμπόδια στην ολοκλήρωση της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι καταστάσεις στις οποίες οι μαθητές και οι γονείς τους υποχρεούνται να κάνουν πρόωρες υποχρεωτικές επιλογές μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών κομματιών σε μικρή ηλικία καθιστούν τα εκπαιδευτικά συστήματα εξαιρετικά επιλεκτικά και μπορούν να οδηγήσουν σε υποβιβασμό εκείνων που έχουν εσφαλμένο προσανατολισμό. Η έρευνα δείχνει επίσης ότι η επανάληψη του βαθμού κινδυνεύει να υπονομεύσει την εμπιστοσύνη των μαθητών. Πολλές χώρες έχουν αρχίσει να αντικαθιστούν την επανάληψη βαθμού με επενδύσεις σε εξατομικευμένη μάθηση και στοχευμένη μαθησιακή υποστήριξη. Οι υποχρεωτικές δοκιμές εισόδου μπορούν να περιορίσουν την πρόσβαση στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ελλείψει αυτών των εξετάσεων, οι μαθητές έχουν περιορισμένες επιλογές για να συνεχίσουν την εκπαίδευση και την κατάρτισή τους. Οι εκπαιδευτικές οδοί πρέπει να

είναι ευέλικτες. Οι εκπαιδευτικές οδοί που έχουν σχεδιαστεί ως λιγότερο απαιτητικές επιλογές με περιορισμένες μελλοντικές δυνατότητες σταδιοδρομίας θα πρέπει να αποφεύγονται.

- 4) Ομαλή μετάβαση μεταξύ των διαφόρων επιπέδων εκπαίδευσης: τα μέτρα για τη διευκόλυνση της διαδικασίας προσαρμογής θα πρέπει να ξεκινούν από τη μετάβαση από το σπίτι στον κόσμο της εκπαίδευσης. Μετάβαση από την πρωτοβάθμια σε κατώτερη-δευτεροβάθμια εκπαίδευση και από χαμηλότερο προς το ανώτερο δευτερεύον θα πρέπει να διευκολυνθεί. Η στενότερη συνεργασία μεταξύ των σχολείων, των προγραμμάτων επαγωγής και η στοχευμένη στήριξη των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες προσαρμογής στο νέο σχολικό περιβάλλον μπορούν να αποφύγουν την αποξένωση ως αποτέλεσμα δύσκολων εμπειριών μετάβασης. Η ισχυρότερη διαπερατότητα των εκπαιδευτικών οδών είναι επίσης απαραίτητη, προσφέροντας συγκεκριμένες επιλογές μεταφοράς για τους νέους που συνειδητοποιούν ότι μπορεί να προτιμούν μια διαφορετική πορεία μελέτης.
- 5) Υψηλή ποιότητα, ελκυστική και συναρπαστική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK): η υψηλής ποιότητας EEK, ίσης αξίας με την ακαδημαϊκή εκπαίδευση, παρέχει ευκαιρίες σε όλους τους νέους να εξερευνήσουν και να μάθουν περισσότερο για τον κόσμο της εργασίας και διευκόλυνση της μετάβασης στην αγορά εργασίας. Είναι σημαντικό η EEK υψηλής ποιότητας να επιτρέπει την εξέλιξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τον ίδιο τρόπο που το κάνει η γενική ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η EEK μπορεί να συμβάλει στη μείωση της ΠΕΣ μέσω της παροχής ποιοτικών, δομημένων ευκαιριών μάθησης με βάση την εργασία.
- 6) Συμμετοχή των μαθητών και των γονέων στη λήψη αποφάσεων στο σχολείο: οι γνώμες των νέων πρέπει να αποτιμώνται ιδιαίτερα. Η ενεργός συμμετοχή των μαθητών στη σχολική κοινότητα αυξάνει την αφοσίωση και τα κίνητρά τους και διευκολύνει τη σχολική αποτελεσματικότητα. Θα πρέπει να υπάρχει χώρος για τους μαθητές να επηρεάσουν τα σχολεία τους και να αναλάβουν την κυριότητα του εκπαιδευτικού τους μονοπατιού. Θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμμετάσχουν σε αποφάσεις που επηρεάζουν το σχολείο και τη λειτουργία του. Τα σχολεία θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη συμμετοχή τους μέσω σχολικών συμβουλίων ή διαβουλεύσεων με μαθητές, για παράδειγμα. Οι γονείς θα πρέπει επίσης να εκπροσωπούνται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του σχολείου. Η διασφάλιση της ενεργού συμμετοχής των γονέων στο σχολείο είναι απαραίτητη για την εξασφάλιση

ευνοϊκών και υποστηρικτικών μαθησιακών περιβαλλόντων γενικότερα και την πρόληψη της διαρροής και την έγκαιρη αντιμετώπισή της.

- 7) Ισχυρό και άρτια ανεπτυγμένο σύστημα καθοδήγησης: η υψηλή ποιότητα, η ενημερωμένη καθοδήγηση που διατίθεται σε πρώιμο στάδιο είναι απαραίτητη για την παροχή στους νέους των πληροφοριών που χρειάζονται για να κάνουν τεκμηριωμένες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές. Η παροχή βοήθειας στους νέους για την κατανόηση των πλεονεκτημάτων, των ταλέντων, των διαφορετικών επιλογών σπουδών και των προοπτικών απασχόλησης είναι απαραίτητη. Είναι σημαντικό οι κατευθύνσεις να υπερβαίνουν την απλή παροχή πληροφοριών και να επικεντρώνεται στην ατομική σε σχέση με τις ιδιαίτερες ανάγκες και περιστάσεις τους. Η καθοδήγηση θα μπορούσε να παρέχεται μέσω διαδραστικών μεθόδων (καθοδήγηση, καθοδήγηση, οδηγίες ένα προς ένα, τοποθετήσεις εργασίας) και μέσω υπηρεσιών. Η διασφάλιση της πρόσβασης των νέων σε όλες τις σχετικές πληροφορίες, συμβουλές και καθοδήγηση στο πλαίσιο ενός ενιαίου σημείου εισόδου θα πρέπει να ενθαρρύνεται.

3. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ

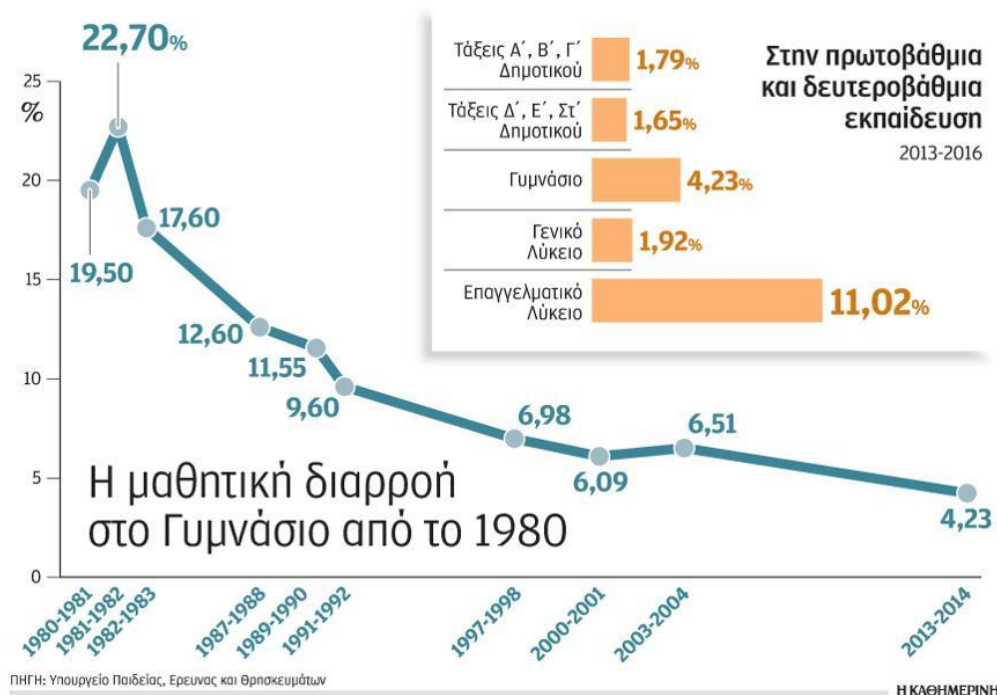
ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΣΤΑ ΕΠΑΛ

Η μαθητική διαρροή στα ΕΠΑΛ έχει αρνητικό αντίκτυπο στο ίδιο το άτομο αλλά και στην κοινωνία με έμμεσο τρόπο. Οι νέοι οι οποίοι εγκαταλείπουν νωρίς το εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχουν στην διάθεσή τους τα απαραίτητα εκείνα εφόδια που είναι αναγκαία στη ζωή και συχνά έρχονται αντιμέτωποι με ποικίλες δυσκολίες. Ελλοχεύει ο κίνδυνος της ανεργίας κι όταν εργάζονται αμείβονται με βάση τις δυνατότητες τους και όχι σε τόσο ευνοϊκές συνθήκες εργασίας (Καλομοίρης&Κοτσιφάκης, 2011). Εν συγκρίσει με τις άλλες κοινωνικές ομάδες, συνήθως εντάσσονται σε ευπαθή κοινωνική ομάδα λόγω αλκοολισμού ή χρήσης ουσιών και παραβατική συμπεριφορά γενικότερα με αποτέλεσμα να έχει επιμεληθεί η πρόνοια τη φροντίδα τους και τον αξιοπρεπή βίο τους. Αισθάνονται μόνοι, ανίκανοι, η αυτοπεποίθησή τους είναι χαμηλή και τίθενται συχνά στο κοινωνικό περιθώριο. Διαπληκτίζονται με γονείς και δασκάλους, έχουν προκλητική συμπεριφορά και νιώθουν ανασφάλεια (Παλαιοκρασάς, 2016). Αν η μεταβατική περίοδος προς την ενεργό ζωή και δράση έχει αναχθεί για πολλούς νέους σε περίοδο αδράνειας, για τους νέους οι οποίοι εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, αυτό είναι συνυφασμένο με άσχημες εμπειρίες. Οι νέοι εκείνοι οι οποίοι έμειναν εκτός της διδακτικής δραστηριότητας και της γενικότερης εκπαιδευτικής διαδικασίας στο σχολείο ή έχουν αποφοιτήσει από την εκπαίδευση αλλά χωρίς κάποια επαγγελματική κατάρτιση, έρχονται αντιμέτωποι με την ημιαπασχόληση, τους πενιχρούς μισθούς, τον κοινωνικό αποκλεισμό (Σταμέλος, 2009). Στη βιβλιογραφία την οποία χρησιμοποιήσαμε για τη συγγραφή και ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης, οι νέοι αυτοί καλούνται ως μειονεκτούντες νέοι και εντάσσονται στην ίδια ομάδα με τα άτομα που έχουν ιδιαιτερότητες, τους πρόσφυγες, τους μετανάστες αλλά και άλλες κοινωνικές ομάδες στις οποίες μια πληθώρα παραγόντων κωλύουν την ομαλή ένταξη στην κοινωνία.

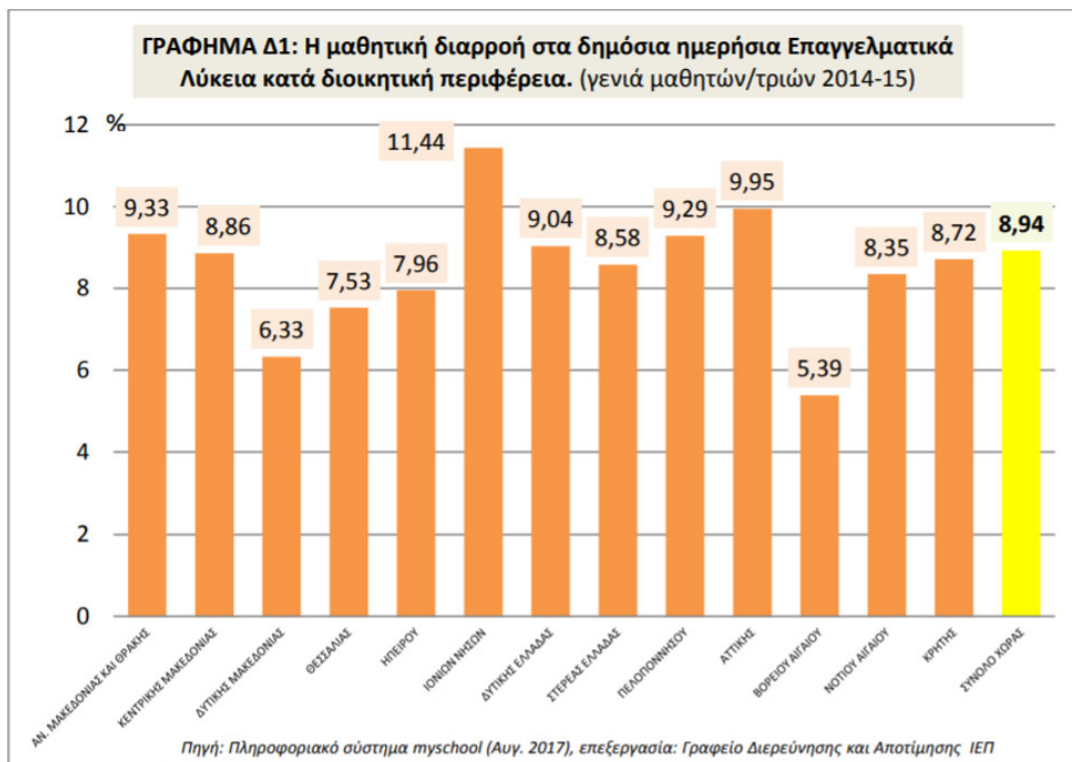
Όλοι αυτοί οι προαναφερθέντες γνώμονες κινδύνου που δεν είναι άλλοι από τους οικογενειακούς, τους σχολικούς και τους κοινωνικούς, θα είχαν τη δυνατότητα να χρησιμεύσουν στον προσδιορισμό των νέων που ενδεχομένως να διαρρεύσουν χωρίς όμως να είναι αμιγώς ασφαλή κριτήρια. Για τον λόγο ότι συναντώνται περιπτώσεις διαρροής όπου δε συντρέχουν παράγοντες κινδύνου ενώ υπάρχουν μαθητές με παραβατική συμπεριφορά που όχι

μόνο παραμένουν στο σχολείο, αλλά ολοκληρώνουν τουλάχιστον την απαραίτητη σχολική φοίτηση (Παλαιοκρασάς, 2016). Εν τέλει, η μαθητική διαρροή αποτελεί ένα πολύ σπουδαίο σημάδι ότι εκείνος ο νέος που βίωσε τη σχολική αποτυχία και εγκατέλειψε, ενδεχομένως να μη διάγει την επιθυμητή ενήλικη ζωή και καλό είναι να δοθεί η απαιτούμενη προσοχή στη διάγνωση, στην πρόληψη αλλά και την αντιμετώπισή της.

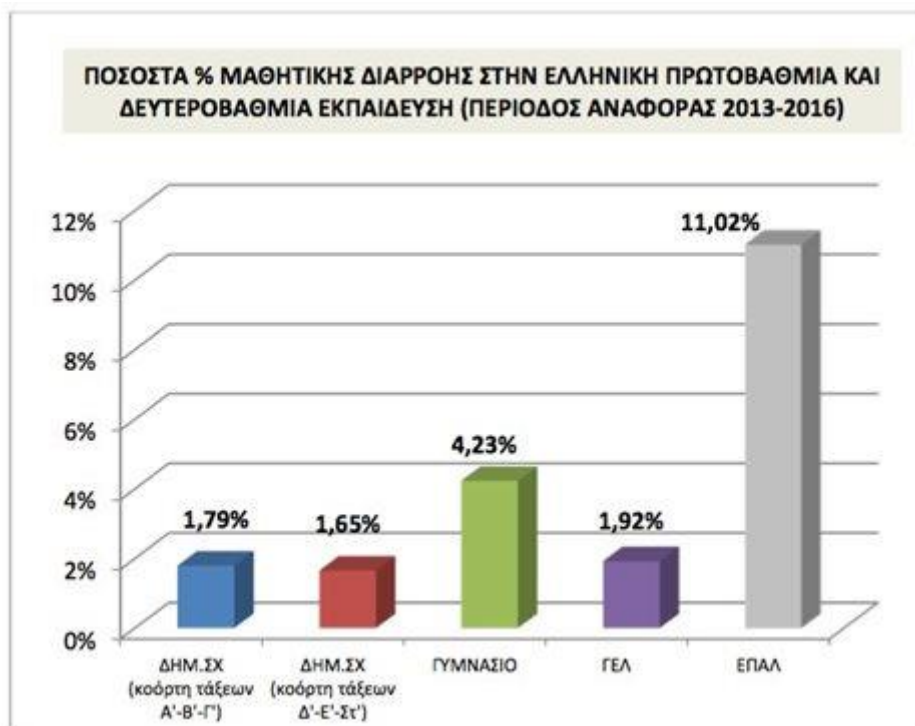
3.1 ΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η μαθητική διαρροή εν γένει στην ελληνική εκπαίδευση έχει εμφανιστεί από το 1980 και σήμερα ο αριθμός έχει μειωθεί. Αν και πολλές ανισότητες παραμένουν στην επαγγελματική εκπαίδευση βέβαια, η μαθητική διαρροή έχει εκτιναχθεί στο 11,2% κάτι που αποδεικνύει την απαξίωση των επαγγελματικών σπουδών στην Ελλάδα η οποία πάρα πολλές φορές οφείλεται σε κρατική ολιγωρία αλλά και κοινωνικά στερεότυπα. Με βάση τις έρευνες έχει διαπιστωθεί μία πολύ σημαντική απόκλιση στα ποσοστά διαρροής αν αναλογιστεί κάποιος ότι στην επαγγελματική εκπαίδευση αγγίζει το 11% ή στο γυμνάσιο το 4,23 ή στο Γενικό Λύκειο το 1,92, τότε η απόκλιση παραμένει τεράστια. Τα αγόρια εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά της μαθητικής διαρροής που αγγίζουν το 3,3. Η μαθητική διαρροή εμφανίζεται επίσης σε πολύ μικρά ποσοστά σε αστικές περιοχές. (Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 2017).

Με βάση την περιφέρειες, τα νησιά του Ιονίου έρχονται πρώτα στην κατάταξη, σημειώνοντας 11,44, το οποίο ακολουθείται από 9,95 στην περιοχή της Αττικής. Χαμηλό ποσοστό παρουσιάζει το Βόρειο Αιγαίο.

Όσον αφορά το ζήτημα της μαθητικής διαρροής γενικότερα, τα ΕΠΑΛ παρουσιάζουν πρωτιά, καθώς το 11,02 εγκαταλείπει το σχολείο πριν την αποφοίτηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ.1.1.3: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΛΥΚΕΙΑ (ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ: 2013-14)					
ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ		ΦΟΙΤΗΣΑΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ		ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ	
N	%	N	%	N	%
19.800	100 %	17.619	88,98	2.181	11,02

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα myschool (Ιαν.2017), επεξεργασία: Παρατηρητήριο Μαθητικής Διαρροής ΙΕΠ

Όσον αφορά τα αριθμητικά δεδομένα της μαθητικής διαρροής στα ΕΠΑΛ, από του 19.800 μαθητές που πραγματοποίησαν την εγγραφή τους, οι 2.181 εγκατέλειψαν τις σπουδές τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ.1.1.4: ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΤΕΕ Α'-Β' ΚΥΚΛΟΥ - ΕΠΑΛ (ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ : 2000-2003-2013)	
ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ	ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ (%)
2000-'01 (1)	20,28
2003-'04 (1)	21,51
2000-'01 (2)	28,82
2003-'04 (2)	28,94
2013-'14 (3)	11,02

(1) ΤΕΕ Α' κύκλου (διετούς φοίτησης)
(2) ΤΕΕ Α' και Β' κύκλου (τριετούς φοίτησης)
Στοιχεία ερευνών Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
(3) Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα myschool (Ιαν. 2017), επεξεργασία: Παρατηρητήριο Μαθητικής Διαρροής ΙΕΠ

Στοιχείο αισιοδοξίας αποτελεί το γεγονός ότι από το 2000, η μαθητική διαρροή στα ΕΠΑΛ έχει μειωθεί. Το 2000, το ποσοστό άγγιξε το 20,28, το 2003 άγγιξε το 20,94 και το 2013 μόνο το 11,02.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ.1.2.2: ΠΟΣΟΣΤΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΠΑΛ ΚΑΤΑ ΤΑΞΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΡΡΕΥΣΑΝ (ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ: 2013-14)								
ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ	ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ		ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΗ					
			Α' τάξη		Β' τάξη		Γ' τάξη	
	N	%	N	%	N	%	N	%
2013-14	2.181	100%	1.702	78,04	398	18,25	81	3,71

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα myschool (Ιαν. 2017), επεξεργασία: Παρατηρητήριο Μαθητικής Διαρροής ΙΕΠ

Το μεγαλύτερο μέρος (1702) εγκαταλείπουν από την Α' τάξη.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ.2.2.1 : Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΕΠΑΛ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑΞΗ (ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ: 2013-14)												
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΓΡΑΦΤΗΚΑΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ		ΦΟΙΤΗΣΑΝ ΚΑΝΟΝΙΚΑ		ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ							
	N	%	N	%	Α' ΤΑΞΗ		Β' ΤΑΞΗ		Γ' ΤΑΞΗ		ΣΥΝΟΛΟ	
					N	%	N	%	N	%	N	%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	1.504	100%	1.303	86,64	153	10,17	47	3,13	1	0,07	201	13,36
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	3.858	100%	3.475	90,07	292	7,57	77	2,00	14	0,36	383	9,93
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	647	100%	603	93,20	26	4,02	17	2,63	1	0,15	44	6,80
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1.327	100%	1.199	90,35	101	7,61	26	1,96	1	0,08	128	9,65
ΗΠΕΙΡΟΥ	542	100%	481	88,75	50	9,23	11	2,03	0	0,00	61	11,25
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	409	100%	365	89,24	35	8,56	9	2,20	0	0,00	44	10,76
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	1.390	100%	1.251	90,00	118	8,49	17	1,22	4	0,29	139	10,00
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	896	100%	762	85,04	100	11,16	16	1,79	18	2,01	134	14,96
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1.062	100%	960	90,40	77	7,25	23	2,17	2	0,19	102	9,60
ΑΤΤΙΚΗΣ	5.173	100%	4.530	87,57	511	9,88	98	1,89	34	0,66	643	12,43
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	525	100%	484	92,19	32	6,10	6	1,14	3	0,57	41	7,81
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	974	100%	890	91,38	60	6,16	21	2,16	3	0,31	84	8,62
ΚΡΗΤΗΣ	1.493	100%	1.316	88,14	147	9,85	30	2,01	0	0,00	177	11,86
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	19.800	100%	17.619	88,98	1.702	8,60	398	2,01	81	0,41	2.181	11,02

Πηγή: Πληροφοριακό σύστημα myschool (Ιαν. 2017), επεξεργασία: Παρατηρητήριο Μαθητικής Διαρροής ΙΕΠ

Από το σύνολο των 2181 μαθητών που εγκατέλειψαν τη φοίτηση τους στα ΕΠΑΛ, οι 643 αφορούσαν την περιφέρεια της Αττικής.

4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ **ΑΠΟΤΡΟΠΗΣ**

4.1 ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

Οι αποτελεσματικοί διευθυντές που είναι πιθανό να επιτύχουν σε αυτή τη θέση θα επιδείξουν βασική αντίληψη των ακόλουθων 12 εκπαιδευτικών ικανοτήτων. Όσοι θα είναι οι πιο επιτυχημένοι θα επιδείξουν περαιτέρω την επιθυμία να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους σε — και τελικά να κυριαρχήσουν — αυτές τις ικανότητες (Τσιρώνης, 2013):

1. Ποιότητα της απόφασης και επίλυση προβλημάτων: χρησιμοποιούν ανάλυση, σοφία, εμπειρία και λογικές μεθόδους για να λαμβάνει καλές αποφάσεις και να λύνει δύσκολα προβλήματα με αποτελεσματικές λύσεις. ενσωματώνει πολλές εισροές για να δημιουργήσει κοινή κυριότητα και αποτελεσματική δράση.
2. Σκηνοθεσία άλλων: καθορίζει σαφείς κατευθύνσεις, θέτει τους στόχους και αναθέτει ευθύνες που φέρνουν το καλύτερο έργο από τους ανθρώπους. καταρτίζει ένα καλό σχέδιο εργασίας και κατανέμει καταλλήλως τον φόρτο εργασίας.
3. αποτελέσματα: επιδιώκει τα πάντα με ενέργεια, οδήγηση, και την ανάγκη να τελειώσει.
4. Λειτουργικές/τεχνικές δεξιότητες: διαθέτει απαιτούμενες λειτουργικές και τεχνικές γνώσεις και δεξιότητες για να κάνει τη δουλειά του/της σε υψηλό επίπεδο επιτυχίας. επιδεικνύει ενεργό ενδιαφέρον και ικανότητα ενίσχυσης και εφαρμογής νέων λειτουργικών δεξιοτήτων.
5. Ακεραιότητα και εμπιστοσύνη: είναι ευρέως αξιόπιστο. θεωρείται ως ένα άμεσο, ειλικρινές άτομο. παρουσιάζει αληθείς πληροφορίες με κατάλληλο και χρήσιμο τρόπο · διατηρεί εμπιστευτικά · παραδέχεται λάθη. Δεν διαστρεβλώνεται για προσωπικό όφελος.
6. Διαπροσωπικές δεξιότητες: χτίζει εποικοδομητικές και αποτελεσματικές σχέσεις · χρησιμοποιεί τη διπλωματία και την διακριτικότητα σε διάχυτες τεταμένες καταστάσεις · έχει ένα ύφος και γοητεία που αμέσως βάζει τους άλλους σε ανάπαυση.
7. Σθένος διαχείρισης: η διακριτικά χορηγεί άμεσες και εφαρμόσιμες παρατηρήσεις. είναι ανοικτή και άμεση με άλλους χωρίς να είναι εκφοβιστικά; ασχολείται με τα προβλήματα των ανθρώπων και τις ακανθώδης καταστάσεις.

8. Διαχείριση και μέτρηση των εργασιών: αναθέτει σαφώς την ευθύνη για καθήκοντα και αποφάσεις · θέτει σαφείς στόχους και μέτρα · παρακολουθεί τη διαδικασία, την πρόοδο και τα αποτελέσματα · σχεδιάζει να κάνει ανάδραση.
9. Διαχείριση οράματος και σκοπού: επικοινωνεί με ένα ελκυστικό και εμπνευσμένο όραμα ή αίσθηση βασικού σκοπού. κάνει το όραμα να είναι ικανό από όλους. μπορεί να εμπνεύσει και να παρακινήσει ολόκληρες μονάδες ή οργανισμούς.
10. παρακινεί τους άλλους: δημιουργεί ένα κλίμα στο οποίο οι άνθρωποι θέλουν να κάνουν το καλύτερό τους · μπορεί να αξιολογήσει τα πλεονεκτήματα κάθε ατόμου και να τα χρησιμοποιήσει για να πάρει το καλύτερο από αυτόν ή αυτήν; προωθεί την εμπιστοσύνη και τις αισιόδοξες στάσεις · είναι κάποιος που ο κόσμος θέλει να δουλεύει μαζί του.
11. Ρύθμιση προτεραιότητας: δαπανά το χρόνο του και τον χρόνο των άλλων για το τι είναι σημαντικό. επικεντρώνεται στους λίγους κρίσιμους και θέτει τους ασήμαντους πολλούς στην άκρη. μπορεί να αισθανθεί γρήγορα τι θα βοηθήσει ή θα εμποδίσει την επίτευξη ενός στόχου.
12. Αποτίμηση της πολυμορφίας: διαχειρίζεται όλα τα είδη και τις τάξεις των ανθρώπων ισότιμα. υποστηρίζει την ισότιμη και δίκαιη μεταχείριση και τις ευκαιρίες για όλους · προωθεί ένα κλίμα ενσωμάτωσης, όπου διαφορετικές σκέψεις μοιράζονται και ενσωματώνονται ελεύθερα.

4.2 Ο ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΩΝ ΕΠΑΛ

Ο ηγέτης-διευθυντής των ΕΠΑΛ είναι αποτελεσματικός, όταν είναι ικανός να κατανέμει το διδακτικό και έξω- διδακτικό έργο του σχολείου στους εκπαιδευτικούς, αρχικά με βάση τις ικανότητές τους και μετά με δημοκρατικούς τρόπους. Επίσης είναι ικανός όταν παρακινεί τους εκπαιδευτικούς, ώστε να αναλαμβάνουν δυναμικές και αποδοτικές πρωτοβουλίες, βοηθώντας κάθε εκπαιδευτικό προσωπικά και οδηγώντας τον να νιώθει αξιόλογος, όταν επικοινωνεί με το σύνολο των μελών της σχολικής κοινότητας και σε εργασιακό επίπεδο και σε επίπεδο ανθρώπινων σχέσεων, όταν δρα ως μέσον διοικητικής ανάπτυξης και διοικητικής καθοδήγησης όλων των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας, με στόχο να τους προετοιμάσει για την προαγωγή τους σε διευθυντικές θέσεις αργότερα (Τσιρώνης, 2013). Αποτελεσματικός διευθυντής-ηγέτης είναι επίσης αυτός που αντιμετωπίζει

αποτελεσματικά τις διαφορές που υπάρχουν στη σχολική μονάδα, αντιλαμβάνεται έγκαιρα τη σχολική πραγματικότητα, δηλαδή, προλαμβάνει τα προβλήματα του σχολείου και αντιλαμβάνεται τις ευκαιρίες, εκμεταλλεύεται σωστά το εξωτερικό περιβάλλον (οικογένεια, Ο.Τ.Α. κ.λπ.), έτσι ώστε όλοι οι φορείς του να νιώθουν τμήμα του σχολείου και να προσφέρουν σε αυτό, αλλά και για να προστατεύουν το σχολείο από αρνητικές εξωτερικές επιρροές (Τσομπάνογλου, 2015).

Ο ρόλος του διευθυντή είναι σπουδαίος και αυτό αναφέρεται σε πάρα πολλές έρευνες, σύμφωνα με τις οποίες την ευθύνη για το 70% περίπου της επιτυχημένης ή μη επιτυχημένης λειτουργίας της, την έχει ο διευθυντής της. Ως τις μέρες μας ο διευθυντής οποιασδήποτε σχολικής μονάδας είναι ο διοικητικός και ταυτόχρονα, ο εκπαιδευτικός προϊστάμενος. Ο διευθυντικός ρόλος έχει μεγάλη σημασία, αφού ο διευθυντής πρέπει να είναι ο ηγέτης, ο οποίος εμπνέει και οδηγεί τα μέλη του σχολείου (Κουλουμπαρίτσης, 2010). Ο ρόλος του διευθυντή χαρακτηρίζεται από μια αντίφαση, από τη μια πλευρά είναι αναγκαίο να αποτελεί το εκτελεστικό όργανο της κεντρικής εξουσίας, αλλά από την άλλη είναι απαραίτητο να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Στις μέρες μας, όπου υπάρχουν ραγδαίες εξελίξεις, το σχολείο απαιτείται να ορίσει νέους στόχους, όπως η υποστήριξη καινοτομιών, η εκμετάλλευση νέων γνωστικών αντικειμένων και δράσεων και ο εκσυγχρονισμός του διδακτικού έργου, ώστε οι εκπαιδευτικοί να ικανοποιούν πλήρως τις ανάγκες της εποχής και των μαθητών (Παλαιοκρασάς, 2016). Πέρα από όσα αναφέρθηκαν, στις μέρες μας αντιλαμβανόμαστε και τις επιδράσεις της κρίσης στα σχολεία. Είναι απόλυτα κατανοητό και αντιληπτό ότι είμαστε εκτεθειμένοι στη βία της κρίσης, που μας πλήττει ως κοινωνία με όλες της τις μορφές, ανεργία, φτωχοποίηση, ανυπαρξία κοινωνικής πρόνοιας, αυξημένη παραβατικότητα των μαθητών, οικονομική ανέχεια, λεκτική βία, ψυχολογική βία, διαδικτυακή βία, καμένα όνειρα των νέων. Συχνά και οι γονείς ως θύματα αυτής της κρίσης, με τις υπερβολικές κριτικές και παρεμβάσεις τους, επηρεάζουν αρνητικά τη σχέση με τον εκπαιδευτικό και το σχολείο και βάζουν εμπόδια στην ολοκληρωμένη και σωστή εκπαίδευση των παιδιών τους (Παλαιοκρασάς, 2010).

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν ο νέος ρόλος του Διευθυντή αλλάζει από φορέας ελέγχου και διεκπεραιωτής εγκυκλίων σε ρυθμιστή των διαδικασιών αυτών που θα κάνουν εκπαιδευτικούς, γονείς και μαθητές να συνεργάζονται για τη λήψη των αποφάσεων σχετικών με την καλύτερη λειτουργία του σχολείου. Τη βάση και το απαραίτητο στοιχείο για την αλλαγή της σχολικής κουλτούρας αποτελούν οι ανθρώπινες σχέσεις. Ο σύγχρονος Διευθυντής των ΕΠΑΛ είναι απαραίτητο να έχει πολύπλευρη επαγγελματική κατάρτιση, ενημέρωση στο

γνωστικό του αντικείμενο, στις σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους και τις νέες τεχνολογίες. Η εκπαιδευτική διοίκηση δεν αποτελεί μόνο τέχνη, αλλά είναι και επιστήμη με αρχές και αξίες. Η πραγματοποίηση αυτών των αρχών και των αξιών είναι απαραίτητο να ικανοποιεί τους εκπαιδευτικούς στόχους ενός σύγχρονου και ανθρώπινου σχολείου (Καλομοίρης&Κοτσιφάκης, 2011).

Γενικότερα κάθε διευθυντής οφείλει να ενδιαφέρεται κυρίως για δυο πράγματα (Κουλουμπαρίσης, 2010):

- 1) για τα αποτελέσματα που παράγει το σχολείο (προσανατολισμός προς το έργο),
- 2) για τις σχέσεις που αναπτύσσονται στο σχολείο (προσανατολισμός προς το ανθρώπινο δυναμικό).

Ο διευθυντής κάθε σχολικής μονάδας θα ήταν καλό επίσης να γνωρίζει ότι η σχολική μονάδα έχει να επιτελέσει ένα σημαντικό έργο στο διδακτικό και γνωστικό τομέα. Συνεργαζόμενος με το σύλλογο διδασκόντων, τα όργανα διοίκησης και εκείνα της επιστημονικής και παιδαγωγικής καθοδήγησης πρέπει να προγραμματίζει αυτό το έργο, να παρακολουθεί και να καθοδηγεί τον προγραμματισμό και να μπορεί να αξιολογεί τόσο την πορεία του έργου, όσο και το συνολικό αποτέλεσμα (Σπανός, 2009). Επίσης ένας διευθυντής πρέπει να μπορεί να δημιουργεί, στα πλαίσια της σχολικής κοινότητας και της αντίστοιχης σχολικής ζωής, το κατάλληλο κλίμα, το οποίο θα παρέχει την ομαδική λειτουργία, θα παρωθεί το διδακτικό προσωπικό να συνεργάζεται, να συμμετέχει ομαδικά στο έργο του σχολείου, να μπορεί να δίνει θετικές διεξόδους στις εντάσεις και γενικά να εξασφαλίζει αυτό που ονομάζουμε συλλογική λειτουργία (Στιβακτάκης, 2006).

Ο διευθυντής θα πρέπει ακόμη να γνωρίζει ότι το σύγχρονο ανοιχτό σχολείο ζει και αναπτύσσει τη δραστηριότητά του μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον, επικοινωνεί με το περιβάλλον αυτό, δέχεται τις επιδράσεις αλλά και επιδρά σε αυτό. Ο διευθυντής καλό είναι να κατανοεί τη σημασία που έχουν όλες οι παράλληλες καινοτόμες εκπαιδευτικές δράσεις και να φροντίζει με τρόπο αρμονικό να αφομοιωθούν από το εκπαιδευτικό σύστημα στο επίπεδο του δικού του σχολείου (Bandura, 2006). Τέτοιες εκπαιδευτικές καινοτομίες είναι η αγωγή για το περιβάλλον, για την υγεία, για την κατανάλωση, η καλλιτεχνική και αισθητική αγωγή, ο αθλητισμός κ.λπ. Οι παιδαγωγικές συνεδριάσεις του συλλόγου διδασκόντων, όπου πρόεδρος είναι ο διευθυντής, μπορούν να αποτελέσουν ένα γόνιμο μέσο για ανταλλαγή απόψεων, διαλόγου και επικοινωνίας και

πρέπει να γίνουν μέρος της ζωής του σχολείου και να περάσουν στην κουλτούρα της (Garrison, 2011).

Με βάση τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι στο σύγχρονο σχολείο ο διευθυντής δεν είναι μόνο διοικητικός και λειτουργικός προϊστάμενος. Είναι, κυρίως, ο εκπαιδευτικός και ο παιδαγωγός. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν εννοούμε ότι απαλλάσσεται από όλες τις ευθύνες της ομαλής λειτουργίας του σχολείου. Αντιθέτως, η καλή λειτουργία είναι προϋπόθεση και μέσο για την επιτυχία του σκοπού. Και ο σκοπός βέβαια είναι η παραγωγή εκπαιδευτικού έργου στον τομέα της μάθησης και της αγωγής. Η παρουσία ικανού διευθυντή στο σχολείο είναι αισθητή, όπως και η απουσία αυτού, η οποία στιγματίζει και επηρεάζει αρνητικά το σχολείο (Fiegel, 2007).

Είναι πολύ σπάνια περίπτωση ένας διευθυντής να επιδιώκει την αναβάθμιση του σχολείου στην κοινωνία μέσα από την υλοποίηση πρωτοποριακών ιδεών που θα φέρνουν σε άλλο επίπεδο τη διαδικασία της αγωγής. Ο κάθε διευθυντής πρέπει να έχει ένα όραμα για το σχολείο του, το οποίο στην αρχή της χρονιάς πρέπει να γνωστοποιείται στο εκπαιδευτικό προσωπικό και με τη βοήθεια αυτού να αναδιαμορφώνεται (Δρεττάκης, 2003). Στη συνέχεια πάλι με τη συνεργασία διευθυντή και εκπαιδευτικού προσωπικού πρέπει να επιλέγονται οι ενέργειες και οι δράσεις που απαιτούνται για την υλοποίηση του οράματος. Με αυτή τη διαδικασία το σχολείο αυτό- προσδιορίζεται με την επιλογή των δραστηριοτήτων για την εκπλήρωση των στόχων και των σκοπών του αναλυτικού προγράμματος (Κατσαρός, 2008).

Τέλος, η μεταμόρφωση του διευθυντή-γραφειοκράτη σε διευθυντή-ηγέτη, πρέπει να είναι ο προσωπικός στόχος του κάθε διευθυντή. Ο διευθυντής-ηγέτης είναι ο τύπος του ηγέτη, ο οποίος δίνει ζωή στις καθημερινές επαναλαμβανόμενες λειτουργίες του σχολείου και επιτυγχάνει οι συνήθεις άνθρωποι να κάνουν εξαιρετικά πράγματα. Όταν ο σχολικός διευθυντής τηρεί αυτούς τους αναγκαίους όρους όχι μόνο για ποιοτική αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και για μαθησιακή και συναισθηματική στήριξη μαθητών και γονέων, τότε μπορούμε να πούμε ότι έχει την ικανότητα και άρα τη δυνατότητα να αποτρέψει τη μαθητική διαρροή επιτυχώς (Κονδυλάκης, 2005).

Για τον λόγο ότι τα παιδιά ασκούνται σε κάποια πρακτική για το επάγγελμα που επέλεξαν να ακολουθήσουν, ο διευθυντής ενημερώνει για τη φύση του επαγγέλματος, μπορεί να παρακολουθήσει την πρακτική τους, να παραινει και να κατευθύνει σε οτιδήποτε προβληματίζει και ανησυχεί. Μπορεί να έρχεται επίσης σε επαφή με γονείς και διδάσκοντες ώστε όλοι μαζί να είναι σε θέση να βοηθούν τον μαθητή σε οτιδήποτε τον ανησυχεί και τον

αναστατώνει. Να οργανώνει στρατηγικές και μεθόδους για την ποιοτική αναβάθμιση των όρων της διδασκαλίας και να μη φείδεται χρόνου προκειμένου να επιλαμβάνεται των ευθυνών του με σοβαρότητα, υπευθυνότητα και συνέπεια. Επειδή τα επαγγελματικά λύκεια έχουν ως στόχο την επίτευξη συγκεκριμένων διδακτικών σκοπών και οι μαθητές είναι πιο επιρρεπείς στο να εγκαταλείψουν τη φοίτηση αυτή, ο ρόλος του διευθυντή για να προλάβει αυτή την απόφαση είναι πολύ σημαντικός αν όχι να την αποτρέψει, τουλάχιστον να πετύχει να ξανασκεφτούν αυτή την επιλογή (Στιβακτάκης, 2006). Η χαλαρή ηγεσία, όπου οι ηγέτες είναι συμβολικοί και διακοσμητικοί, εφόσον μεταβιβάζουν σχεδόν όλη την εξουσία αλλά και τον έλεγχο στην ομάδα και ενεργούν ως χορηγοί των πληροφοριών προς τους υφισταμένους τους. Η διαφορά από τη δημοκρατική ηγεσία έγκειται στο γεγονός ότι τα μέλη της ομάδας προχωράνε σε σύσκεψη με τον ίδιο τον ηγέτη πριν προχωρήσουν στη λήψη των δικών τους αποφάσεων (Δαράκης, 2007).

Αξίζει να σημειωθεί ότι κάθε μορφή ηγεσίας έχει και οφέλη αλλά και μειονεκτήματα. Το ποια μορφή εξουσίας πρέπει να επιλέγει για να εφαρμόσει ο διευθυντής ενός σχολείου εξαρτάται από την κατάσταση η οποία επικρατεί στο σχολικό περιβάλλον και κάθε διευθυντής με την εμπειρία του μπορεί να επιλέξει τη διαδικασία που θα επιλέξει στην κάθε περίπτωση μεμονωμένα. Η εμπειρία του διευθυντή είναι βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα για την επιτυχημένη διοίκηση του σχολείου(Δρεττάκης, 2003).

Η επιλογή των ηγετικών στελεχών για προαγωγή είναι δύσκολη και πολύπλευρη διαδικασία για τον λόγο ότι προκύπτουν εμπόδια στον ακριβή προσδιορισμό αλλά και στη μορφή διοικητικής εργασίας, της αξιόπιστης εκτίμησης και της σχετικής απόδοσης, όπως επίσης κατά την επιλογή των διευθυντικών στελεχών πρέπει να δίνεται η προσήκουσα προσοχή και σημασία και σε άλλα κριτήρια όπως οι ικανότητες και η μόρφωση. Επομένως ο ρόλος της προσέλκυσης αλλά και της επιλογής αποκτά όλο και περισσότερη σημασία και σπουδαιότητα για τη διοίκηση των ανθρωπίνων πόρων, εφόσον η λανθασμένη επιλογή μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο για την οργάνωση και τη λειτουργία του σχολικού οργανισμού (Κονδυλάκης, 2005).

Σπουδαίο ρόλο παίζουν και οι μέθοδοι προσέλκυσης αλλά και επιλογής οι οποίες θα ακολουθηθούν αλλά και ο συνολικός χρόνος που θα διαρκέσει η όλη διαδικασία, να έχουν μελετηθεί κατάλληλα πριν από την πρακτική εφαρμογή. Πέραν τούτου, η ανάγκη κατάρτισης ενός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος είναι επιτακτική, για να μπορέσει να αποφευχθεί η μη πληρότητα των κενών θέσεων. Τα πιο σημαντικά συστήματα της παραγωγής των

υπαλλήλων σε έναν σχολικό οργανισμό είναι το σύστημα προαγωγής «κατά την ελεύθερη κρίση της διοίκησης», «το κατ' αρχαιότητα σύστημα παραγωγής», το «μικτό σύστημα» και το «σύστημα» προαγωγών με εξετάσεις (Σταμέλος, 2009). Το πρώτο σύστημα εφαρμόζεται κυρίως σε ιδιωτικούς οργανισμούς και είναι πολύ γνωστό, ότι η αξιολόγηση του προσωπικού στον ιδιωτικό τομέα γίνεται σύμφωνα με το επίπεδο απόδοσης των εργαζομένων.

Από το παραπάνω διαπιστώνουμε ότι ο κύριος γνώμονας ο οποίος και έπαιξε σημαίνοντα ρόλο στην επιλογή των διευθυντών ήταν η αρχαιότητα και η συνέντευξη που ήταν 45 και 25 μονάδες αντίστοιχα (Κατσαρός, 2008). Φυσική απόρροια αυτού ήταν να αποκλείονται έμμεσα οι πιο νέοι εκπαιδευτικοί οι οποίοι ίσως διέθεταν αυξημένα επιστημονικά προσόντα και επίσης όσο ικανοποιητική επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση και να είχαν δε μπορούσαν να γίνουν διευθυντές για τον λόγο ότι οι αξιολογικές μονάδες από τις άλλες δύο ομάδες ήταν περισσότερες κι αυτό ήταν το βασικό στοιχείο για την επιλογή (Τσιρώνης, 2013).

Είναι ευρέως γνωστό ότι η εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από έναν σχεδιασμό έλεγχο από το ανώτατο όργανο της εκπαιδευτικής διοίκησης, το Υπουργείο Παιδείας. Η εκπαίδευση ωστόσο συνιστά τον στυλοβάτη της θεμελίωσης μιας οργανωμένης κοινωνίας και είναι ένας από τους σπουδαιότερους θεσμούς της κοινωνικοποίησης του ανθρώπου εφόσον ως τυπική μορφή οργάνωσης διαθέτει ένα επίσημα θεσμοθετημένο σχήμα εξουσίας που ρυθμίζεται από κανόνες. Μια σχολική μονάδα θα πρέπει να απαρτίζεται από ικανό προσωπικό με αυξημένα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα όπου με τις δικές τους ενέργειες θα αποτελούν ένα πρότυπο συμπεριφοράς για τη σχολική κοινότητα κι έτσι χρήζει αδήριτης ανάγκης η ύπαρξη ενός αντικειμενικού συστήματος επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης, εφόσον από την επιλογή αυτή θα απορρέει και το παραγόμενο εκπαιδευτικό αποτέλεσμα της σχολικής μονάδας (Τσομπάνογλου, 2015).

4.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΣΤΑ ΕΠΑΛ

Στη λειτουργία του κάθε σχολείου συμμετέχουν πολλά άτομα και είναι μια περίπλοκη καθημερινή διαδικασία. Ο διευθυντής όμως, είναι αυτός που καθοδηγεί τη σχολική μονάδα, ώστε να καθοριστούν υψηλοί στόχοι και να εξασφαλιστούν οι αναγκαίοι όροι για την επίτευξη τους σε δημοκρατική και κοινωνική σχολική μονάδα. Επίσης καθοδηγεί και υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς με το έργο τους και πιο συγκεκριμένα τους νεότερους,

αναλαμβάνει πρωτοβουλίες εκπαιδευτικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα και είναι υποχρεωμένος να αποτελεί παράδειγμα (Δαράκης, 2007). Επιπλέον, είναι υπεύθυνος, ώστε το σχολείο να είναι στοιχειώδης μονάδα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα διοικητικά, παιδαγωγικά και επιστημονικά.

Έτσι ο ηγέτης δρα με το να τον ακολουθούν περισσότερο παρά να υποχρεώνει, με το να εμπνέει και όχι με το να διατάζει, με το να παρέχει προσδοκίες και ζωτικό χώρο και όχι να δρα μέσω διοικητικών μεθόδων, άρνηση και περιορισμούς (σελ.78). Αξιοσημείωτη είναι η αντίληψη ότι οι διευθυντές κάνουν τα πράγματα με το σωστό τρόπο, ενώ οι ηγέτες κάνουν τα σωστά πράγματα (Καλομοίρης&Κοτσιφάκης, 2011).

Σύμφωνα με τον νόμο 1566/85, άρθρο 11,Δ1, «*Ο διευθυντής του σχολείου είναι κυρίως υπεύθυνος για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου, τον συντονισμό της σχολικής ζωής, την τήρηση των νόμων, των εγκυκλίων αλλά και των υπηρεσιακών εντολών καθώς και την εφαρμογή των αποφάσεων του συλλόγου των διδασκόντων*» (Cedepof, 2015). Μετέχει επίσης στην αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών του σχολείου και συνεργάζεται με τους σχολικούς συμβούλους, ενώ ασκεί διδακτικό έργο περιορισμένου εβδομαδιαία χρόνου ανάλογα με το μέγεθος του σχολείου και συμμετέχει ως πρόεδρος στο σχολικό συμβούλιο και στη σχολική επιτροπή υποβοηθητικών οργάνων για την εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του σχολείου καθώς και τη διαχείριση των οικονομικών πόρων. Τα καθήκοντα αυτά και οι αρμοδιότητες του σχολικού διευθυντή από τις οποίες πηγάζει και η λειψή εξουσία του, παραμένουν χωρίς ουσιαστικές τροποποιήσεις ως και τη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα , άρα στο φάσμα της «αναψηλάφησης» του εκπαιδευτικού συστήματος και της αναδιοργάνωσης της εκπαιδευτικής διοίκησης, ο ρόλος του αναβαθμίζεται και η εξουσία του διευρύνεται (Δαράκης, 2007).

Στην περίπτωση που επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε τον όρο «ηγεσία» , συναντάμε την απουσία ενός συγκεκριμένου και καθολικά αποδεκτού ορισμού της, παρά το γεγονός ότι δεν έχει σταματήσει να αποτελεί πεδίο έντονου ενδιαφέροντος και εντατικής μελέτης από τους κοινωνικούς ιδίως επιστήμονες τους τελευταίους δύο αιώνες. Η απουσία της συμφωνίας αυτής ανάμεσα στους μελετητές και ερευνητές, οφείλεται στο γεγονός ότι ως πολυσύνθετο φαινόμενο που αμύνεται σθεναρά σε έναν σαφή ορισμό αλλά και στην οπτική με την οποία αποπειράται ο κάθε επιστήμονας να προσεγγίσει (Κατσαρός, 2008). Αν όμως η ηγεσία ως έννοια παραμένει ασαφής, σίγουρα δε συμβαίνει το ίδιο και με την αναγνώριση της σημασίας της, ως μια σύνθεση φαινομένων ισχύος, εξουσίας και επιρροή για την

αποτελεσματική λειτουργία ενός σχολικού οργανισμού. Από τη στιγμή που η ηγεσία βρίσκει την εννοιολογική και υπαρξιακή της τελείωση στην εκπλήρωση των συγκεκριμένων στόχων μιας οργάνωσης με την αξιοποίηση του ανθρώπινου παράγοντα, είναι προφανές ότι ο διευθυντής-ηγέτης παίζει σπουδαίο ρόλο στην ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου και την αποτελεσματική υλοποίηση των σκοπών της σχολικής μονάδας (Καλομοίρης&Κοτσιφάκης, 2011). Κι αυτό επειδή συντονίζει μέσα από ένα πλέγμα διαπροσωπικών σχέσεων, το μοναδικό έμπυχο και πλέον δυναμικό στοιχείο στον οργανωτικό χώρο με θέληση, ανάγκες και κίνητρα κατευθύνοντάς το σε ενσυνείδητες δραστηριότητες οι οποίες προδιαγράφουν μια αποδοτική εκπλήρωση των εκπαιδευτικών σκοπών με θετικό αντίκτυπο στην κοινωνική ζωή. Ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η ηγεσία εκφράζει τις διοικητικές ικανότητες και δεξιότητες του διευθυντή και αντανακλά την προσωπικότητα αλλά και την γενική εικόνα της κουλτούρας που πλαισιώνει κάθε του πράξη και συμπεριφορά. Ο τρόπος που ασκείται η ηγεσία είναι ένας πολύ σπουδαίος γνώμονας της εύρυθμης λειτουργίας του σχολείου, όπως επίσης είναι και το ενδεδειγμένο μέσο για την αποτελεσματική έκφραση της θέλησης για την εκπλήρωση του απώτερου σκοπού (Στιβακτάκης, 2006).

Με βάση τα παραπάνω οι στάσεις, αξίες και θέσεις που υιοθετεί ο διευθυντής, η κουλτούρα και η νοοτροπία η οποία τον χαρακτηρίζει, διαμορφώνει τη διάθεσή του απέναντι στους μαθητές που επιθυμούν ή αναγκάζονται να εγκαταλείψουν πρώιμα το σχολείο και οφείλει να είναι βοηθητικός ώστε να τους αποτρέψει από αυτήν την επιλογή ή απόφασή.

4.4 ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΗΓΕΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Τα σχολεία χρειάζονται ηγέτες με όραμα για τη βελτίωση του μαθησιακού περιβάλλοντος του σχολείου μέσα σε ένα άρτια λειτουργικό σύστημα διαχείρισης με βάση το σχολείο. Η εν λόγω διεύθυνση περιλαμβάνει την κατάρτιση σχολικών κατευθύνσεων σχετικά με τους σπουδαστές, την ανάπτυξη εκπαιδευτικών και την κατανομή υλικών και χρηματοδοτικών πόρων. Η αποτελεσματική ειδική επιτροπή επηρεάζει τα κίνητρα, τη δέσμευση και την επιτυχία των σπουδαστών και των εκπαιδευτικών: διευκολύνοντας τη σχολική ηγεσία που είναι τόσο κατάλληλη για το μοναδικό περιβάλλον και τις ανάγκες της σχολικής κοινότητας, αναπτύσσοντας και εφαρμόζοντας σχέδια βελτίωσης των σχολείων, τη

θέσπιση δίκαιων και αποτελεσματικών συστημάτων αξιολόγησης εκπαιδευτικών, τη διάρθρωση των τάξεων και των σχολείων σύμφωνα με τις σχολικές ανάγκες, τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων με την κοινότητα και τη διασφάλιση της ύπαρξης πλαισίων για τη στήριξη των λειτουργιών άλλων σχολικών τμημάτων και προσωπικού. (Καλομοίρης & Κοτσιφάκης, 2011)

Οι διευθυντές σχολείων μπορούν να συνεισφέρουν θετικά στη σχολική αποτελεσματικότητα όταν είναι προετοιμασμένοι και ικανοί να χρησιμοποιήσουν εκτεταμένες γνώσεις ηγεσίας για να επιλύσουν πολύπλοκα προβλήματα που βασίζονται στο σχολείο, και να οικοδομήσουν εμπιστοσύνη μέσω εργασιακών σχέσεων με το προσωπικό του σχολείου, τους γονείς, μαθητές και την κοινότητα. Οι διευθυντές μπορούν να έχουν διαφορετικά και επικαλυπτόμενα στυλ διαχείρισης, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικής, μετασχηματιστικής και κατανεμημένης ηγεσίας, με κάθε στυλ να επηρεάζει τα αποτελέσματα των μαθητών και τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί ανταποκρίνονται στην ηγεσία. Ωστόσο, είναι σημαντικό οι διευθυντές των σχολείων να οδηγούν κατά τρόπο που να αρμόζει στον σχολικό πολιτισμό και το πλαίσιο, να τους δίνονται ευκαιρίες για εκπαίδευση στήριξης της διαχείρισης, και οι επιδόσεις τους να αξιολογούνται από επιθεωρητές του σχολείου, δήμους ή άλλων συμβουλίων που παρέχουν επίβλεψη στην ποιότητα της σχολικής διαχείρισης. Οι διευθυντές σχολείων που αποτελούν υποδειγματικούς εκπαιδευτικούς ρόλους επικεντρώνονται στον σχεδιασμό, την αξιολόγηση, τον συντονισμό και τη βελτίωση της διδασκαλίας, προκειμένου να επιτευχθούν θετικά μαθησιακά αποτελέσματα των μαθητών. Οι διευθυντές σχολείων πρέπει να αξιολογούν τις επιδόσεις των μαθητών και των εκπαιδευτικών και να οδηγούν κατά τρόπο πολιτισμικά και παιδαγωγικά ανταποκρινόμενο στις δυνάμεις και τις ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών. (Δαράκης, 2007)

Οι αποτελεσματικοί διευθυντές του σχολείου σχεδιάζουν μια σχολική διαδικασία βελτίωσης για να καθοδηγήσουν το έργο τους. Τα σχέδια βελτίωσης των σχολείων (που ονομάζονται επίσης σχέδια σχολικής ανάπτυξης) μπορούν να παράσχουν μια τέτοια διαδικασία, διότι είναι στρατηγικές και βασίζονται σε σάρωση του σχολικού περιβάλλοντος και των συνθηκών που αντιμετωπίζουν. Τα σχέδια βελτίωσης των σχολείων θα πρέπει να ιεραρχούν τους στόχους, να προσδιορίσουν στρατηγικές δράσεις για την επίτευξη των σχολικών στόχων και να συμπεριλάβουν μια σειρά μεθόδων για την παρακολούθηση, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των στρατηγικών. Ειδικότερα, μπορούν να σκιαγραφούν στρατηγικές για τη βελτίωση της επίδοσης των μαθητών σε στοχευμένα θέματα, να προτείνουν συγκεκριμένους τύπους αξιολογήσεων για τους εκπαιδευτικούς ώστε να μετρούν τις επιδόσεις

των μαθητών με την πάροδο του χρόνου, και να αναφέρουν πότε και για πόσο καιρό θα πρέπει να εφαρμοστούν. Η ανάπτυξη σχολικών σχεδίων είναι μια συνεργατική διαδικασία μεταξύ των επαγγελματιών του σχολείου και των συμβουλίων, των γονέων και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων της κοινότητας, και τα αποτελέσματα θα πρέπει να γίνουν προσβάσιμα (σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή) στο κοινό ως είδος λογοδοσίας. (Καλομοίρης&Κοτσιφάκης, 2011)

5.0 ΑΞΟΝΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

5.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Κοινή παραδοχή αποτελεί το γεγονός ότι εγείρεται έντονος προβληματισμός για την οργάνωση στρατηγικών και μεθόδων όσον αφορά στην πρόληψη και αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής. Τόσο το κοινωνικό γίνεσθαι το οποίο διαρκώς εξελίσσεται και μεταβάλλεται, όσο και η αγορά εργασίας θέτουν τον πήχη ψηλά για την επιτυχή εκπαίδευση και απαιτούν ολοένα και πιο πολλά προσόντα (Τσιρώνης, 2013). Οι απαραίτητοι τίτλοι σπουδών είναι όντως σημαντικοί, αλλά στη σύγχρονη εκπαιδευτική και κοινωνική πραγματικότητα, σίγουρα υπάρχουν λύσεις που θα ωθήσουν τους νέους να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους ακόμη και στην ενήλικη ζωή. Η διαρροή αρκετές φορές δεν είναι επιλογή του νέου, αλλά αναγκάζεται εκ των συνθηκών να διακόψει για λόγους κυρίως οικονομικούς (Δαράκης, 2007).

Το παραδοσιακό μοντέλο επιτάσσει στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες τον μαθητή στο σχολείο ώστε να ολοκληρώσει την εκπαίδευση γιατί αλλιώς το εκπαιδευτικό σύστημα καλείται να σχεδιάσει και να οργανώσει εναλλακτικούς τρόπους κάλυψης των μαθησιακών αδυναμιών και ελλείψεων και να παρέχει τη βασική επαγγελματική εκπαίδευση αλλά και την πιστοποίηση των προσόντων (Σπανός, 2009). Ένας πολύ εποικοδομητικός τρόπος ολοκλήρωσης της βασικής εκπαίδευσης είναι η δια βίου μάθηση και εκπαίδευση με την οποία υλοποιείται μεγαλύτερη ευελιξία στις εκπαιδευτικές δομές και οι μαθησιακές αδυναμίες αποκαθίστανται. Άρα, το ζήτημα της εγκατάλειψης του σχολείου, ακόμη και της εκπαιδευτικής βαθμίδας να μην έχει την ίδια σημαίνουσα βαρύτητα και να δύναται να αναπληρωθεί εκ των υστέρων, στην ενήλικη ζωή (Κουλουμπαρίτσης, 2010).

6. ΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ

6.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, ο ερευνητικός σχεδιασμός, στοιχεία για τον πληθυσμό και το δείγμα, η μέθοδος δειγματοληψίας, το ερευνητικό εργαλείο, ηθικά ζητήματα και οι περιορισμοί.

6.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Ο σκοπός της έρευνας είναι να εξεταστεί αν ο διευθυντής ενός Επαγγελματικού μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής. Επίσης θα διερευνηθεί εάν οι πρόσθετες σπουδές συντελούν περισσότερο στη μείωση του φαινομένου αυτού και η σχέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν από τους παραπάνω στόχους είναι:

1. Οι πρόσθετες σπουδές του Διευθυντή ΕΠΑΛ μπορούν να συντελέσουν στην μείωση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής;
2. Με ποιους τρόπους μπορεί ο Διευθυντής του ΕΠΑΛ μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής ;
3. Ποια είναι η σχέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής;

6.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Για να απαντηθούν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα, θεωρήθηκε ότι το πιο κατάλληλο είδος έρευνας ήταν η έρευνα επισκόπησης, η οποία χρησιμοποιείται συχνά, ειδικά όταν στόχος του ερευνητή είναι η συγκέντρωση απόψεων γύρω από ένα θέμα. Επομένως, θεωρήθηκε ότι η έρευνα έπρεπε να σχεδιαστεί με βάση αυτή τη στρατηγική ούτως ώστε να συγκεντρωθούν επαρκή δεδομένα γύρω από το συγκεκριμένο θέμα της έρευνας. Παράλληλα, προτιμήθηκε να διεξαχθεί έρευνα επισκόπησης, αφού πρόκειται για μια ερευνητική μέθοδο που χαρακτηρίζεται από ευχρηστία και ευκολία συλλογής όγκου ερευνητικών δεδομένων, συνήθως αριθμητικών,

σε μικρό χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με την ποιοτική έρευνα η οποία είναι περισσότερο χρονοβόρα και πιο περίπλοκη στη διεξαγωγή της. Επιπρόσθετα, η έρευνα επισκόπησης εξυπηρετεί σκοπούς γενικευσιμότητας, ενώ συνδέεται με την εξαγωγή περιγραφικών και επαγωγικών αποτελεσμάτων, τα οποία μπορούν να δώσουν χρήσιμες πληροφορίες για τις στάσεις και τις απόψεις ενός συγκεκριμένου πληθυσμού (Coolican, 2002). Τέλος, για σκοπούς χρονικών περιορισμών, αποφασίστηκε η έρευνα να είναι συγχρονική, δηλαδή να διεξαχθεί σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, χωρίς επαναμέτρηση όπως γίνεται στις διαχρονικές μελέτες (Creswell, 2011).

6.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

Ως εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα ήταν ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο κατασκευάστηκε από τον ίδιο τον εκπονητή της εργασίας.

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερις ενότητες. Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στα δημογραφικά στοιχεία των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στην έρευνα. οι ερωτήσεις που περιέχει αυτή η ενότητα είναι στο πλήθος 8. Η δεύτερη ενότητα αναφέρεται στην Επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα και αποτελείται από 3 ερωτήσεις, οι οποίες οι δύο είναι κλειστού τύπου και η μια είναι ανοιχτού τύπου. Η τρίτη ενότητα του ερωτηματολογίου αναφέρεται στην μαθητική διαρροή στα πλαίσια του ΕΠΑΛ και αποτελείται από πέντε ερωτήσεις κλειστού τύπου. Και η τελευταία ενότητα αναφέρεται στον ρόλο του Διευθυντή για την αποτροπή της μαθητικής διαρροής και αποτελείται από δύο ερωτήσεις.

6.5 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΔΕΙΓΜΑ

Τον πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν Διευθυντές, Υποδιευθυντές και εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ και Εργαστηριακών κέντρων. Ο τύπος της δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε ήταν δείγμα ευκολίας. Επιλέχθηκε αυτός ο τύπος διότι τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν ηλεκτρονικά μέσω της Googleform. Τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν ήταν στο σύνολο 110

6.6 ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Αφού αποφασίστηκε ότι τα δεδομένα έπρεπε να συλλεχθούν μέσα από μια έρευνα επισκόπησης ούτως ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, επιλέχθηκε ως καταλληλότερο εργαλείο το ερωτηματολόγιο, όπως εξηγήθηκε προηγουμένως. Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε από την ερευνήτρια και δοκιμάστηκε

πυλοτικά σε δείγμα 10 ατόμων. Αφού έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις με βάση τις υποδείξεις τους, το ερωτηματολόγιο στάλθηκε στους εκπαιδευτικούς μέσω email, ενώ υπήρξαν μερικά ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν σε έντυπη μορφή. Ο ερευνητής έστειλε το ερωτηματολόγιο μέσω email. Αρχικά στο ερωτηματολόγιο παρουσιάζονταν ο σκοπός της έρευνας, η διαβεβαίωση για την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα και η παράκληση να το συμπληρώσουν. Δεδομένου ότι η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική, οι ερωτώμενοι είχαν το δικαίωμα να μην συμμετάσχουν αν δεν το επιθυμούσαν.

Τα δεδομένα από τα ερωτηματολόγια καταχωρήθηκαν σε φύλλα του SPSS για να γίνουν οι απαραίτητες στατιστικές αναλύσεις περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής, με μέτρα κεντρικής τάσης και στατιστικά κριτήρια για συσχετίσεις και διαφορές. Τα αποτελέσματα από τις αναλύσεις των δεδομένων παρουσιάζονται στο επόμενο κεφάλαιο.

6.7 ΗΘΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Καθ' όλη τη διαδικασία της έρευνας λήφθηκε μέριμνα να τηρηθεί η ερευνητική δεοντολογία. Συγκεκριμένα τηρήθηκαν τα ακόλουθα (Robson&McCartan, 2015):

- Πληροφορημένη συναίνεση.
- Ανωνυμία και εμπιστευτικότητα.
- Δικαίωμα μη συμμετοχής στην έρευνα χωρίς καμία επίπτωση.
- Ειλικρίνεια και διαφάνεια κατά τη διαδικασία και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων.

6.8 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

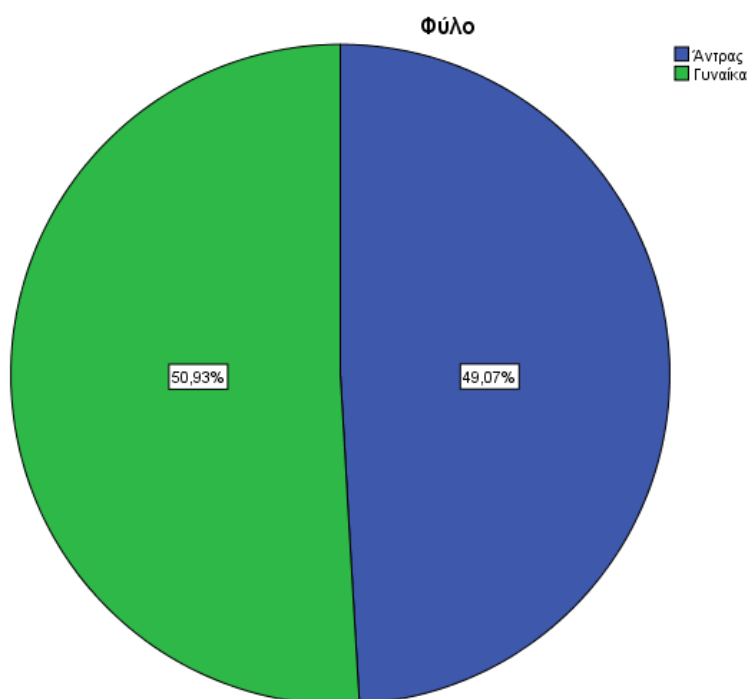
Οι κύριοι περιορισμοί της έρευνας ήταν οι ακόλουθοι (Creswell, 2011):

- Το δείγμα ήταν σχετικά μικρό.
- Θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι κάποιες από τις ερωτήσεις ήταν σχετικά ευαίσθητες, αφού ρωτούσαν προσωπικές πληροφορίες και επομένως πιθανόν να μην έχουν απαντηθεί με ειλικρίνεια.

6.9 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

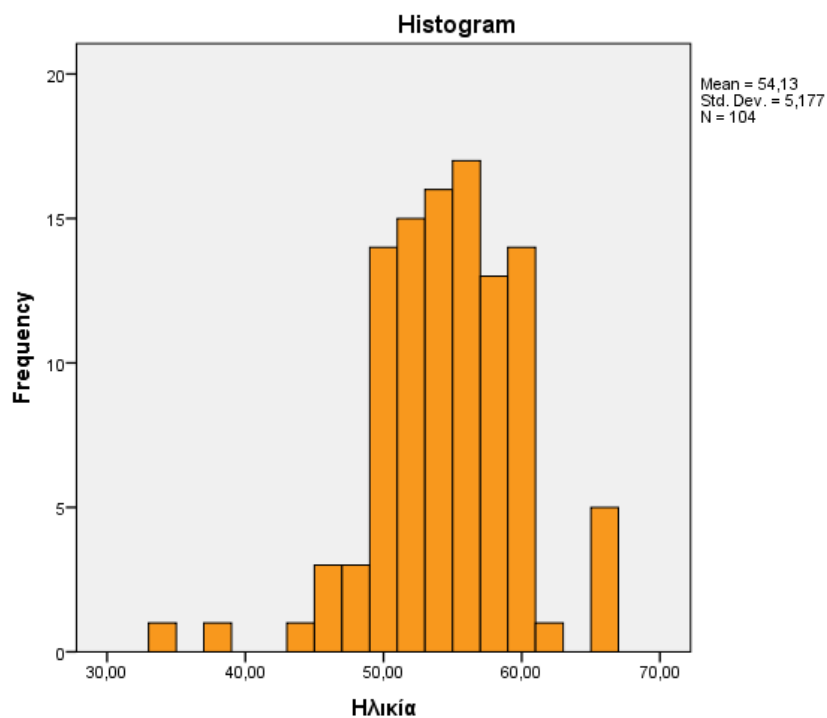
1. Δημογραφικά στοιχεία

Στην συγκεκριμένη έρευνα συμμετείχαν 110 άτομα, εκ των οποίων το 50.93% αυτών ήταν γυναίκες και το 49.07% αυτών ήταν άντρες.

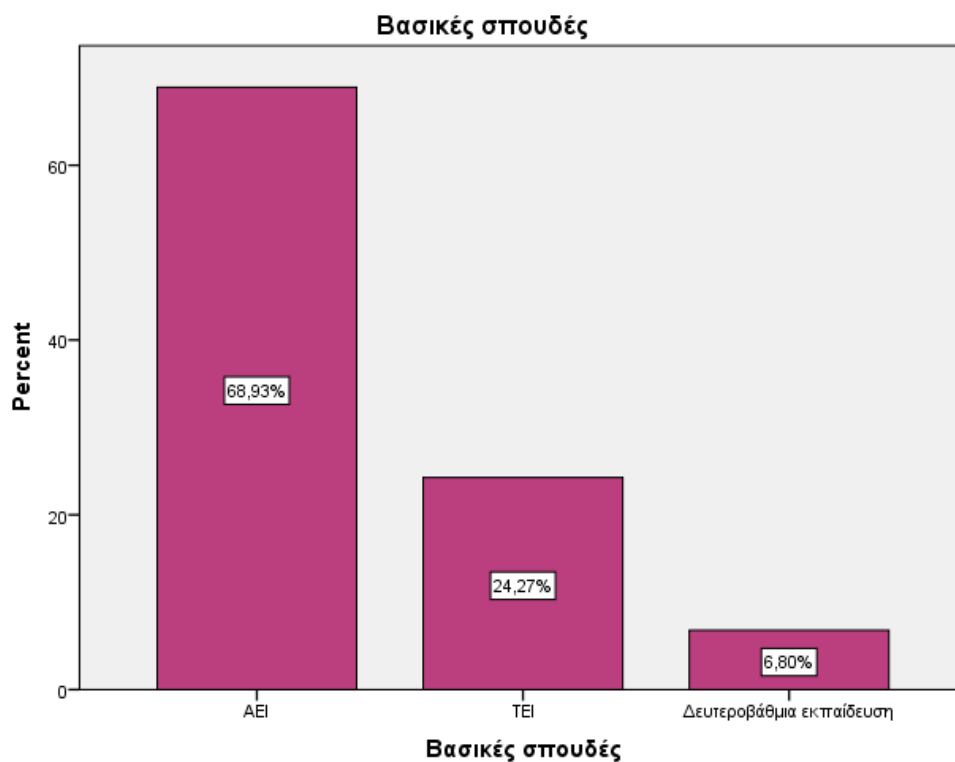
Διάγραμμα 1: Φύλο

Από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει ότι ο μέσος όρος της ηλικίας των συμμετεχόντων είναι 54 ετών με απόκλιση 5 έτη.

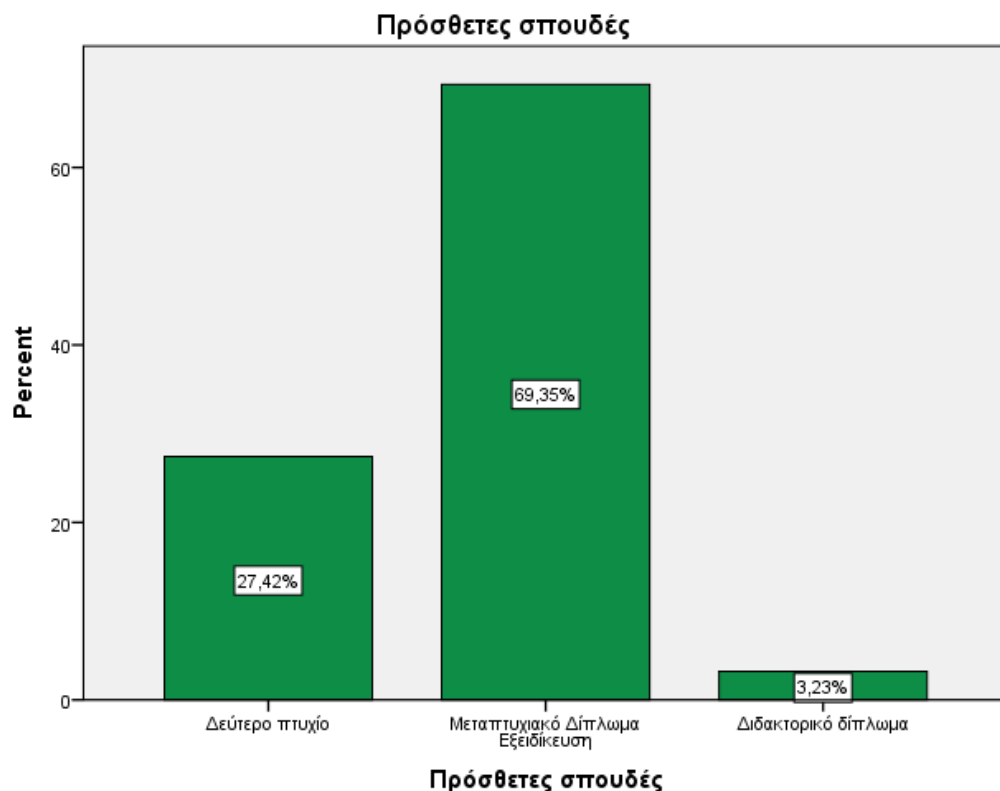
Διάγραμμα 2: Ηλικία

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι είναι απόφοιτοι Α.Ε.Ι (68.13%). Το 24.27% αυτών είναι απόφοιτοι Τ.Ε.Ι. και το 6.80% αυτών είναι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 3: Βασικές σπουδές

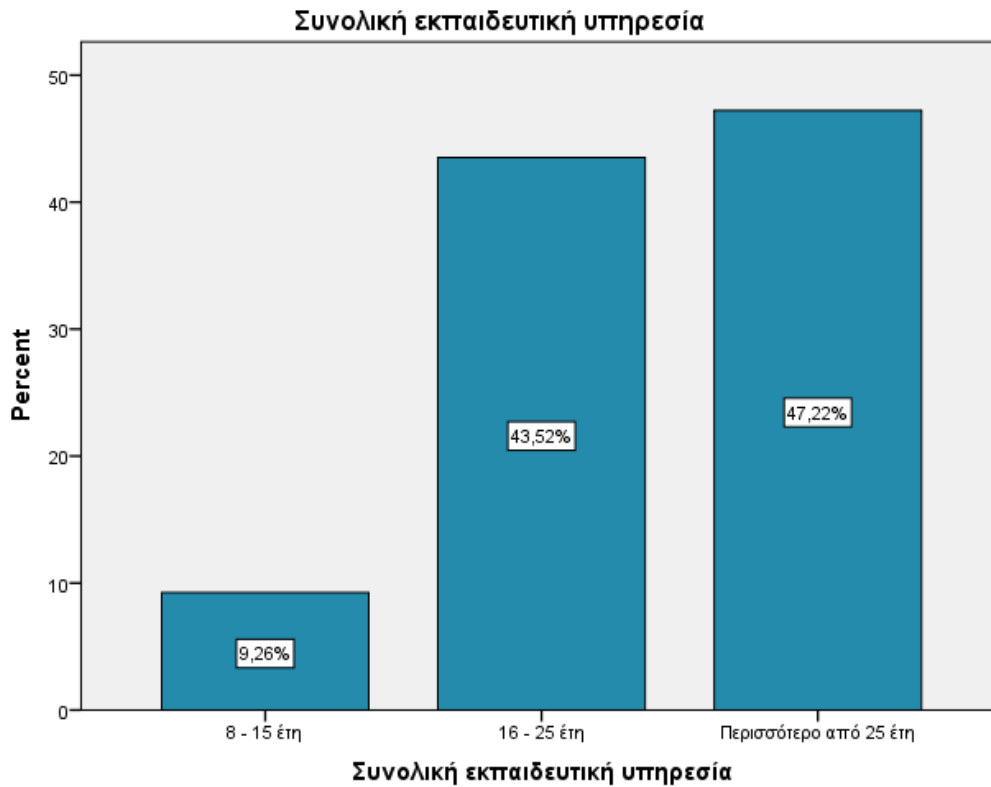
Επιπρόσθετά οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι είχαν επιπρόσθετες σπουδές, όπως Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εξειδίκευσης (69.35%). Το 27.42% αυτών δήλωσαν ότι έχουν δεύτερο πτυχίο και το 3.23% αυτών δήλωσαν ότι έχουν Διδακτορικό δίπλωμα.

Διάγραμμα 4: Πρόσθετες σπουδές

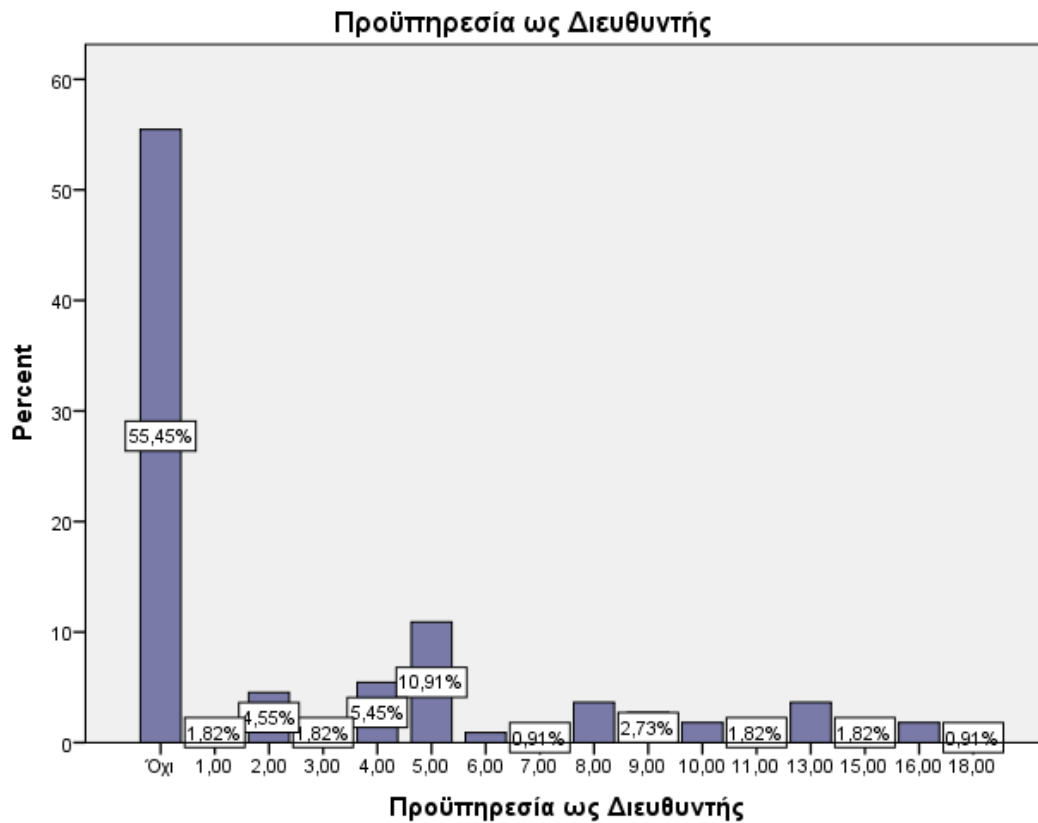
Στην συνέχεια της έρευνας, προέκυψε ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα είχαν συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία περισσότερο από 25 έτη (47.22%). Το 43.52% αυτών δήλωσαν ότι έχουν συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία από 16 έως 25 έτη και 9.26% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι έχουν συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία από 8 έως 15 έτη.

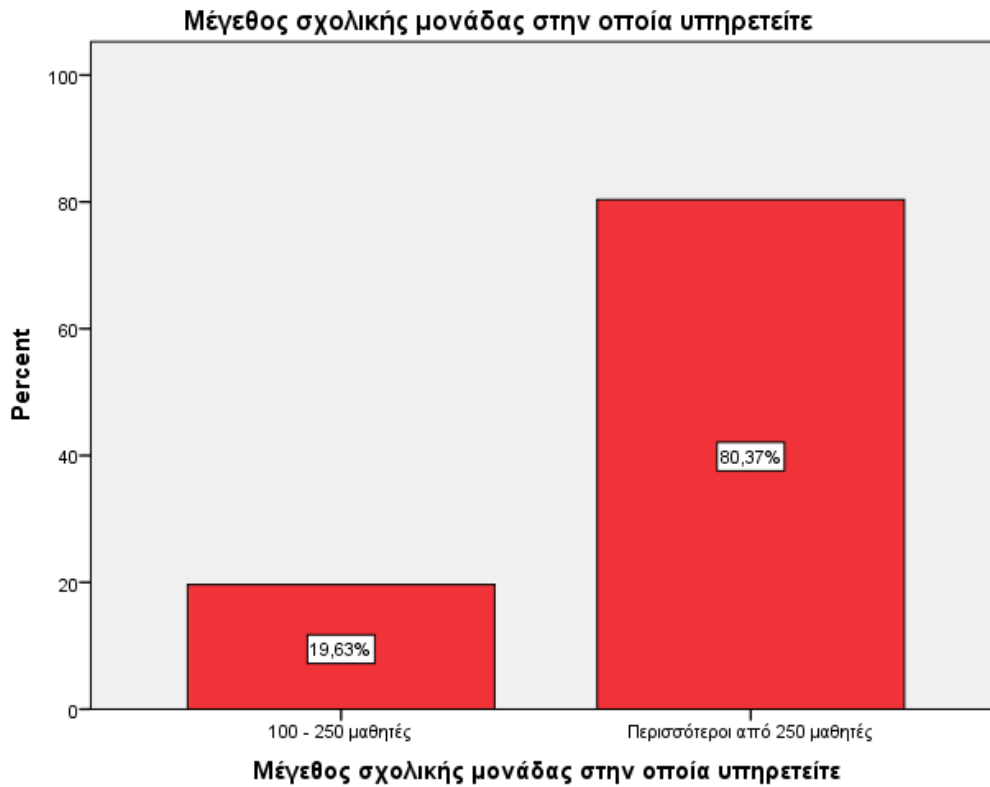
Διάγραμμα 5: Συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία

Όμως, όπως προκύπτει από το ακόλουθο διάγραμμα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δεν είχαν προϋπηρεσία ως Διευθυντές (55.45%). Το 10.91% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι είχαν προϋπηρεσία 5 έτη, το 5.45% αυτών δήλωσαν ότι είχαν προϋπηρεσία 4 έτη και το 4.55% αυτών δήλωσαν ότι είχαν προϋπηρεσία 2 έτη.

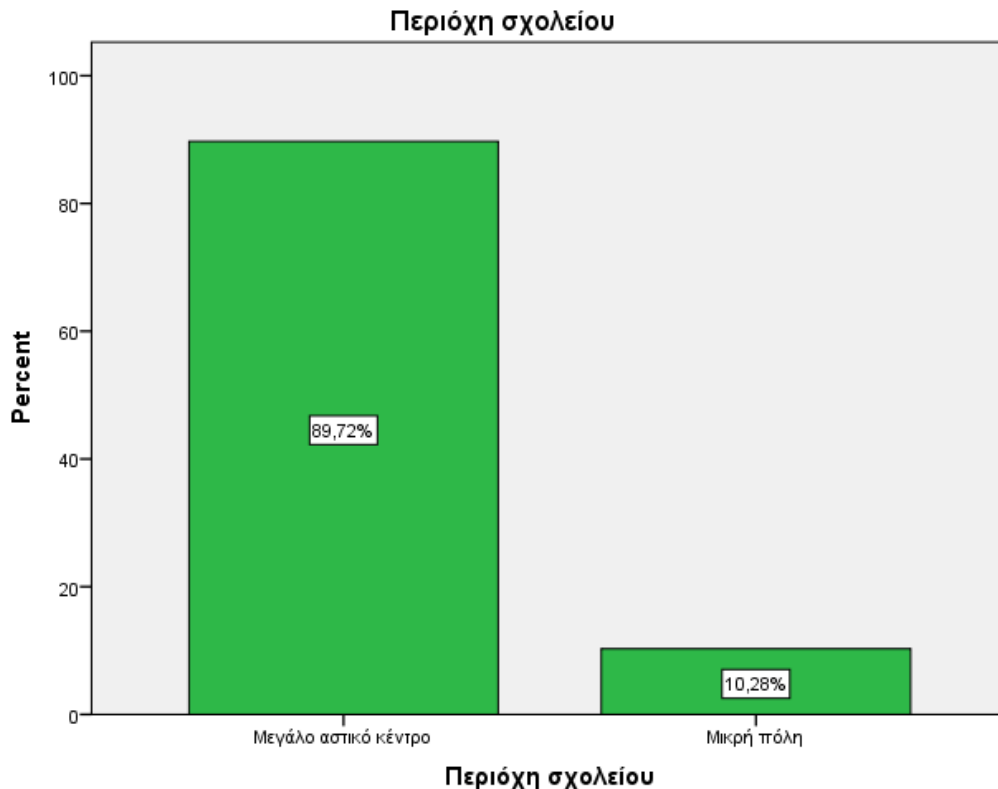
Διάγραμμα 6: Προϋπηρεσία ως Διευθυντής

Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι η σχολική μονάδα που υπηρετούν έχουν περισσότερους από 250 μαθητές (80.37%) και 19.63% αυτών δήλωσαν ότι η σχολική μονάδα που υπηρετούν έχουν από 100 – 250 μαθητές.

Διάγραμμα 7: Μέγεθος σχολικής μονάδας

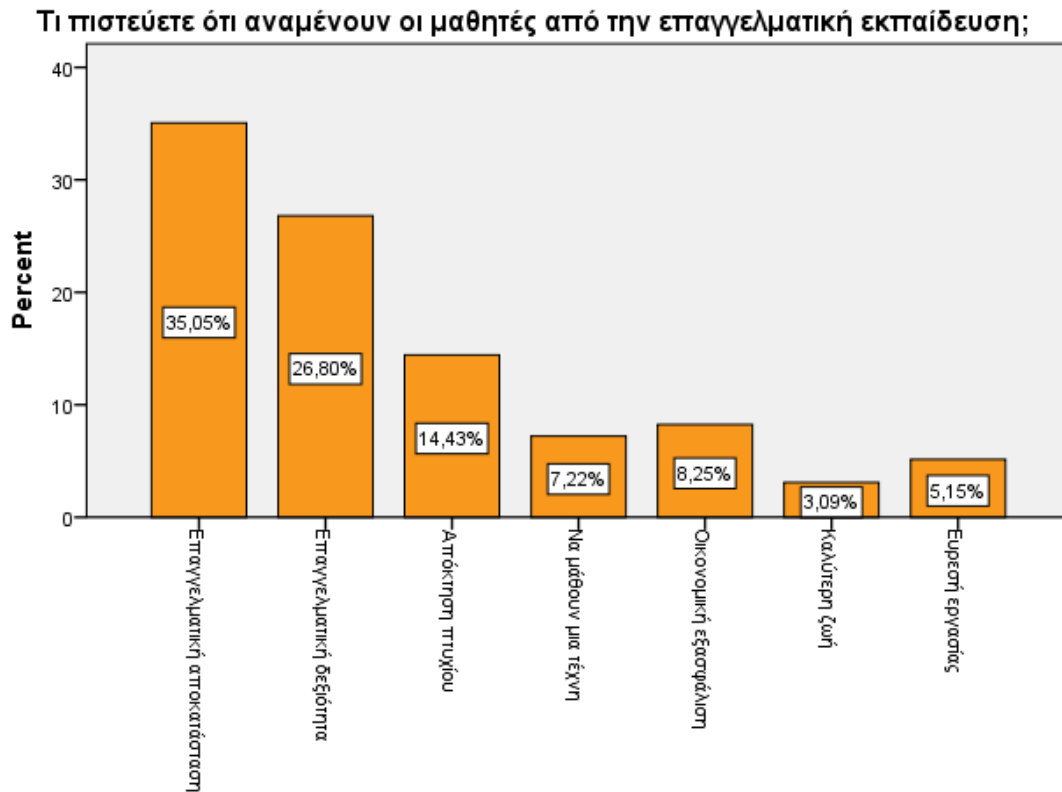
Τέλος, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι η περιοχή που βρισκόταν το σχολείο το οποίο δίδασκαν ήταν σε μεγάλο αστικό κέντρο (89.72%) και το 10.28% αυτών δήλωσαν ότι η περιοχή που βρισκόταν το σχολείο το οποίο δίδασκαν ήταν σε μικρή πόλη.

Διάγραμμα 8: Περιοχή σχολείου

2. Η επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα

Σύμφωνα με την γνώμη των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση την επαγγελματική αποκατάσταση (35.05%). Στην συνέχεια, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση την επαγγελματική δεξιότητα (26.80%). Το 14.43% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση την απόκτηση πτυχίου, το 8.25% αυτών δήλωσαν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση την οικονομική εξασφάλιση, το 7.22% αυτών δήλωσαν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση να μάθουν μια τέχνη, το 5.15% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση την εύρεση εργασίας και το 3.09% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση μια καλύτερη ζωή.

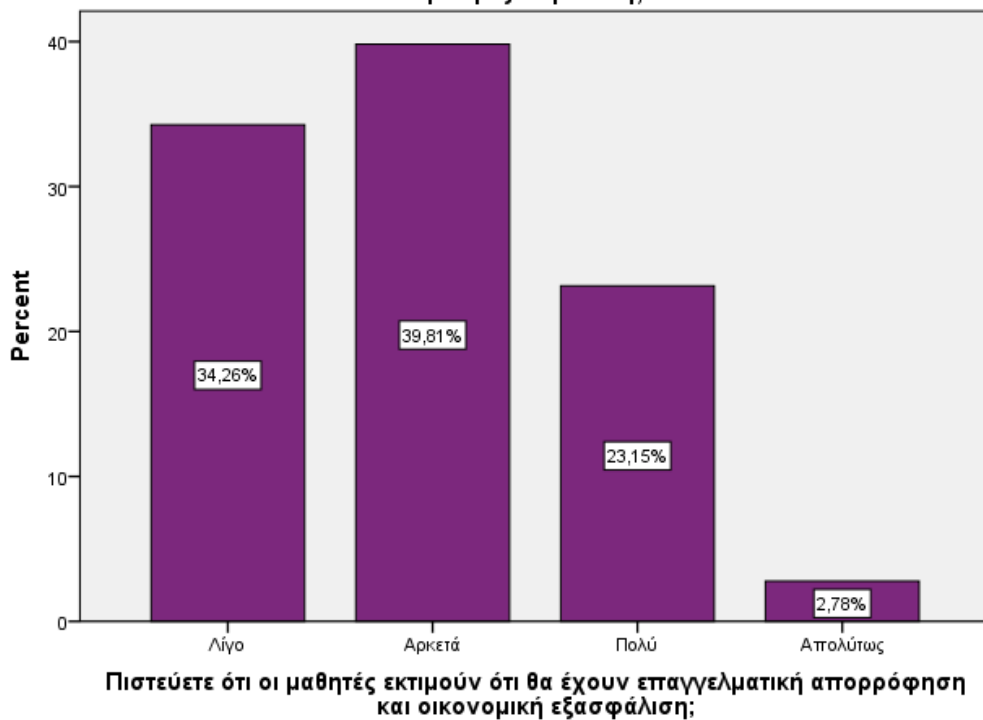

Τι πιστεύετε ότι αναμένουν οι μαθητές από την επαγγελματική εκπαίδευση;

Διάγραμμα 9: Προσδοκίες των μαθητών από την επαγγελματική εκπαίδευση

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι οι μαθητές εκτιμούν αρκετά ότι θα έχουν επαγγελματική απορρόφηση και οικονομική εξασφάλιση (39.81%). Το 34.26% αυτών δήλωσαν ότι οι μαθητές εκτιμούν ότι θα έχουν επαγγελματική απορρόφηση και οικονομική εξασφάλιση σε ελάχιστο βαθμό (λίγο), το 23.15% των συμμετεχόντων θεωρούν ότι οι μαθητές εκτιμούν λίγο ότι θα έχουν επαγγελματική απορρόφηση και οικονομική εξασφάλιση σε ικανοποιητικό βαθμό (πολύ) και το 2.78% αυτών συμμετεχόντων θεωρούν ότι οι μαθητές εκτιμούν λίγο ότι θα έχουν επαγγελματική απορρόφηση και οικονομική εξασφάλιση σε πολύ μεγάλο βαθμό (απολύτως).

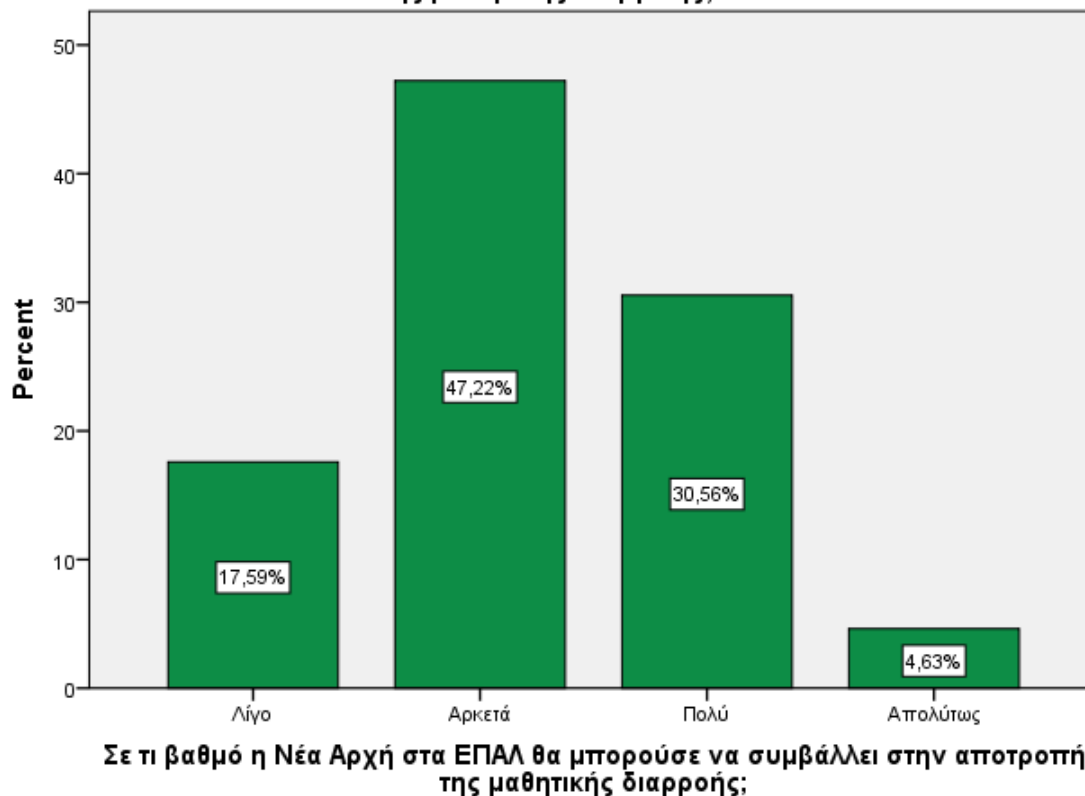
Πιστεύετε ότι οι μαθητές εκτιμούν ότι θα έχουν επαγγελματική απορρόφηση και οικονομική εξασφάλιση;

Διάγραμμα 10: Η εκτίμηση των μαθητών για την επαγγελματική απορρόφηση και την οικονομική τους εξασφάλιση

Τέλος, από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσαν αρκετά να συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής (47.22%). Το 30.56% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσαν σε μεγάλο βαθμό (πολύ) να συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής, το 17.59% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσαν σε ελάχιστο βαθμό (λίγο) να συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής και το 4.63 % των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό (απολύτως) να συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής.

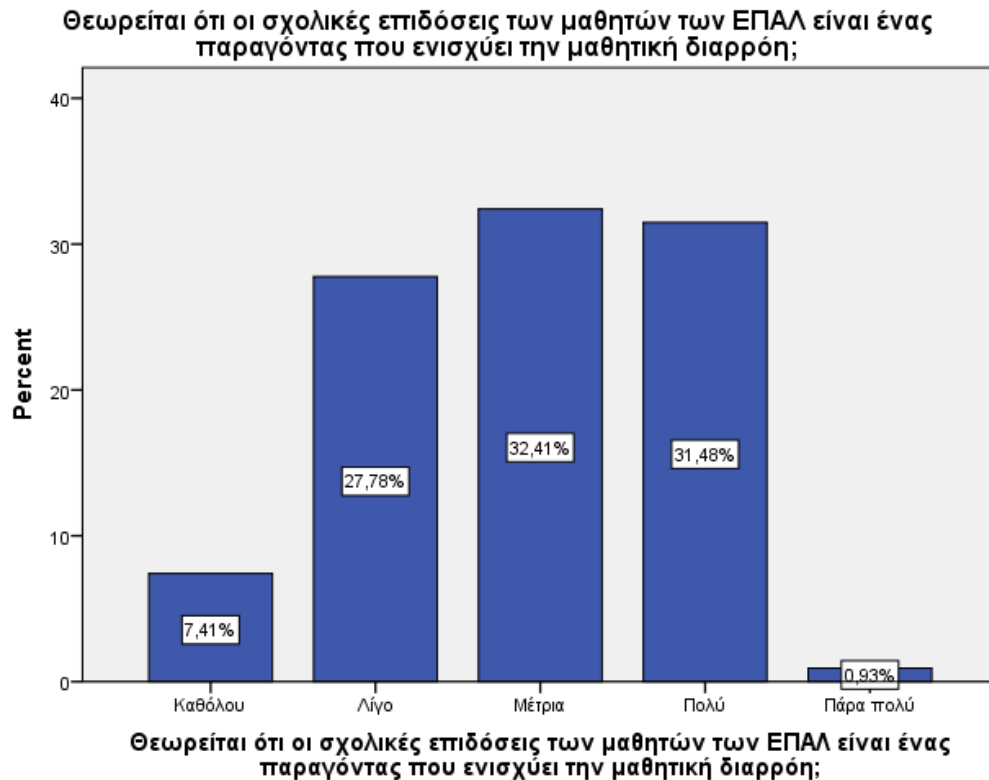
Σε τι βαθμό η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής;

Διάγραμμα 11: Η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής

3. Η μαθητική διαρροή στα πλαίσια του ΕΠΑΛ

Από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί θεωρούν σε μέτριο βαθμό ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή (32.41%). Το 31.48% των εκπαιδευτικών θεωρούν σε μεγάλο βαθμό ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή, το 27.78% αυτών θεωρούν σε ελάχιστο βαθμό ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή, το 7.41% αυτών θεωρούν ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ δεν είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή και το 0.93% αυτών θεωρούν σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή.

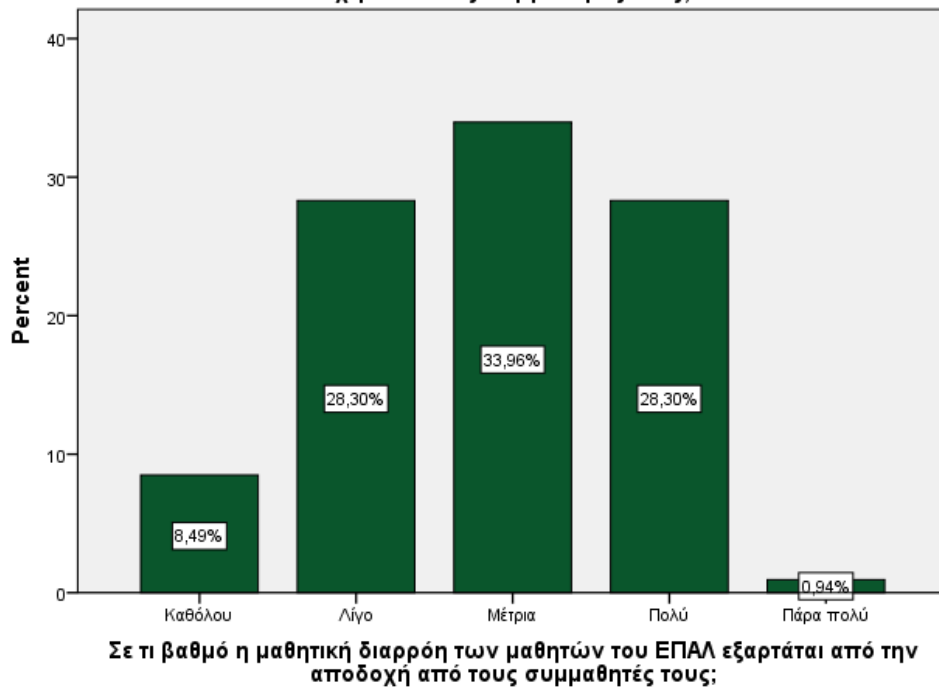

Διάγραμμα 12: Οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή

Από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται σε μέτριο βαθμό από την αποδοχή των συμμαθητών τους (33.96%). Το 28.30% αυτών δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται είτε λίγο, είτε πολύ από την αποδοχή των συμμαθητών τους, το 8.49% αυτών δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ δεν εξαρτάται καθόλου από την αποδοχή των συμμαθητών τους και το 0.94% αυτών δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται πάρα πολύ από την αποδοχή των συμμαθητών τους.

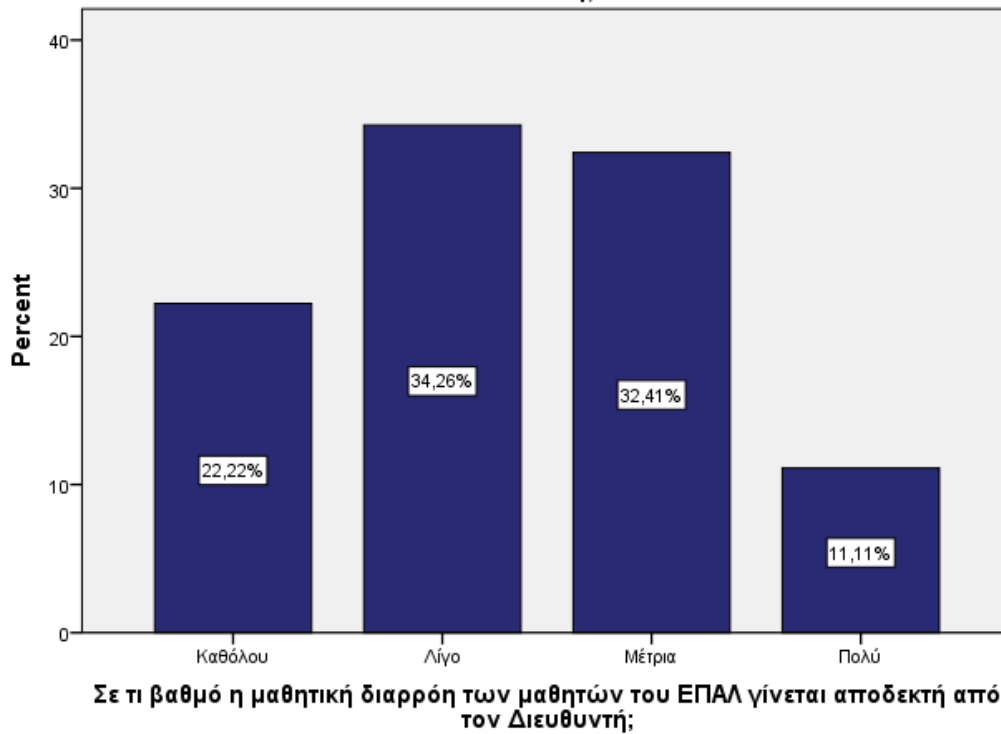
Σε τι βαθμό η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται από την αποδοχή από τους συμμαθητές τους;

Διάγραμμα 13: Η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται από την αποδοχή των συμμαθητών τους

Από το ακόλουθο διάγραμμα προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες της έρευνας δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή σε ελάχιστο βαθμό από τον Διευθυντή του σχολείου (34.26%). Το 32.41% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή σε μέτριο βαθμό από τον Διευθυντή του σχολείου, το 22.22% αυτών δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ δεν γίνεται αποδεκτή από τον Διευθυντή του σχολείου και το 11.11% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή σε μεγάλο βαθμό από τον Διευθυντή του σχολείου.

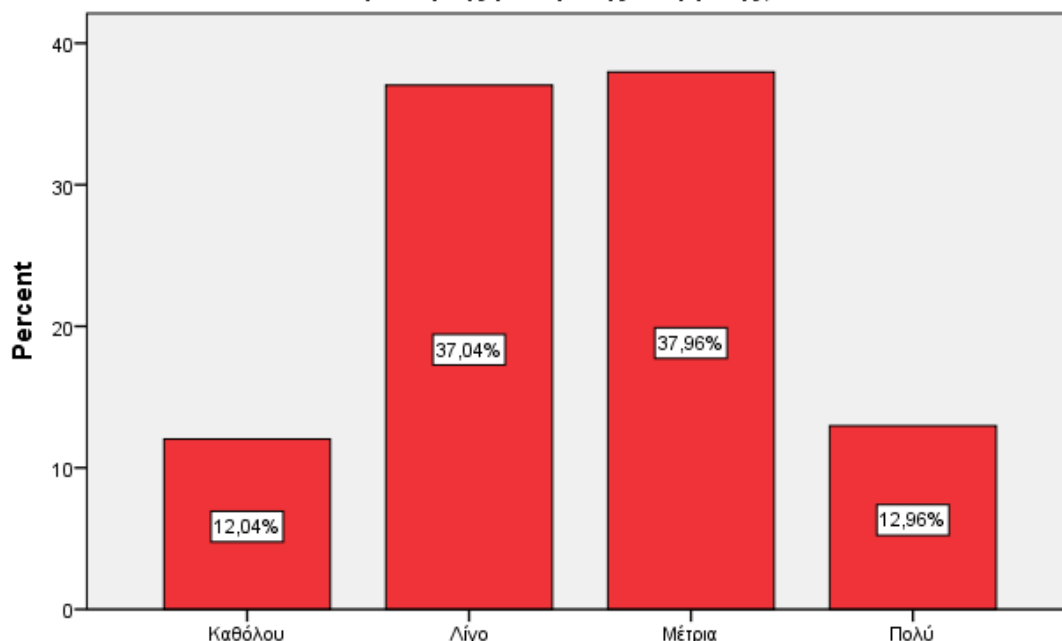
Σε τι βαθμό η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή από τον Διευθυντή;

Διάγραμμα 14: Η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή από τον Διευθυντή

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζεται ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλει σε μέτριο βαθμό στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής (37.96%). Το 37.04% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλει σε ελάχιστο βαθμό στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής, το 12.96% αυτών δήλωσαν ότι η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής και το 12.04% αυτών δήλωσαν ότι η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης δεν συμβάλλει καθόλου στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής.

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής;

Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής;

Διάγραμμα 15: Ο βαθμός που η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής

Από τον ακόλουθο πίνακα προκύπτει ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι θεωρούν πάρα πολύ ισχυρά κίνητρα ώστε να μειωθεί η μαθητική διαρροή είναι η άμεση επαγγελματική αποκατάσταση (N=65, 59.1%) και η οικονομική κατάσταση (N=48, 43.6%). Ακόμα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι θεωρούν πολύ ισχυρά κίνητρα ώστε να μειωθεί η μαθητική διαρροή είναι η στόχευση στις δεξιότητες του κάθε ατόμου (N=50, 45.5%), ο επαγγελματικός προσανατολισμός (N=48, 43.6%) και η πιστοποίηση σπουδών (N=43, 39.1%).

	Καθόλου		Λίγο		Αρκετά		Πολύ		Πάρα πολύ	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Επαγγελματικός προσανατολισμός	0	0%	2	1.8%	16	14.5%	48	43.6%	42	38.2%

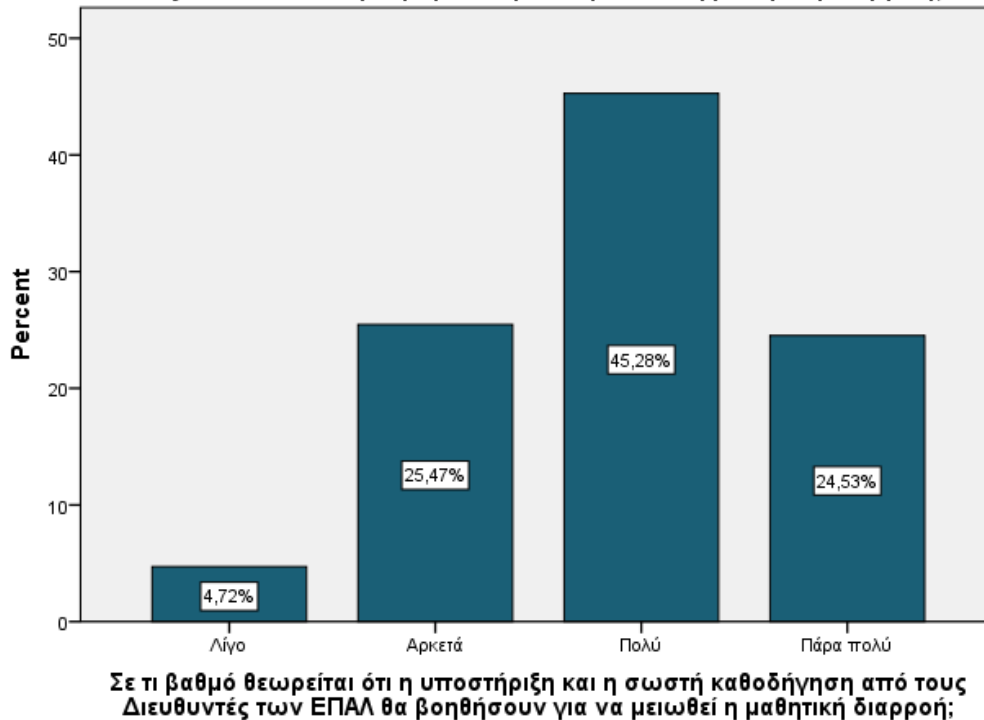
Άμεση επαγγελματική αποκατάσταση	0	0%	4	3.6%	4	3.6%	35	31.8%	65	59.1%
Οικονομικό	1	0.9%	1	0.9%	19	17.3%	39	35.5%	48	43.6%
Πιστοποίηση σπουδών	2	1.8%	5	4.5%	27	24.5%	43	39.1%	30	27.3%
Στόχευση στις δεξιότητες του κάθε ατόμου	0	0%	3	2.7%	15	13.6%	50	45.5%	40	36.4%

Πίνακας 1: Τα σημαντικότερα κίνητρα ώστε να μειωθεί η μαθητική διαρροή

4. Ο ρόλος του Διευθυντή για την αποτροπή της μαθητικής διαρροής

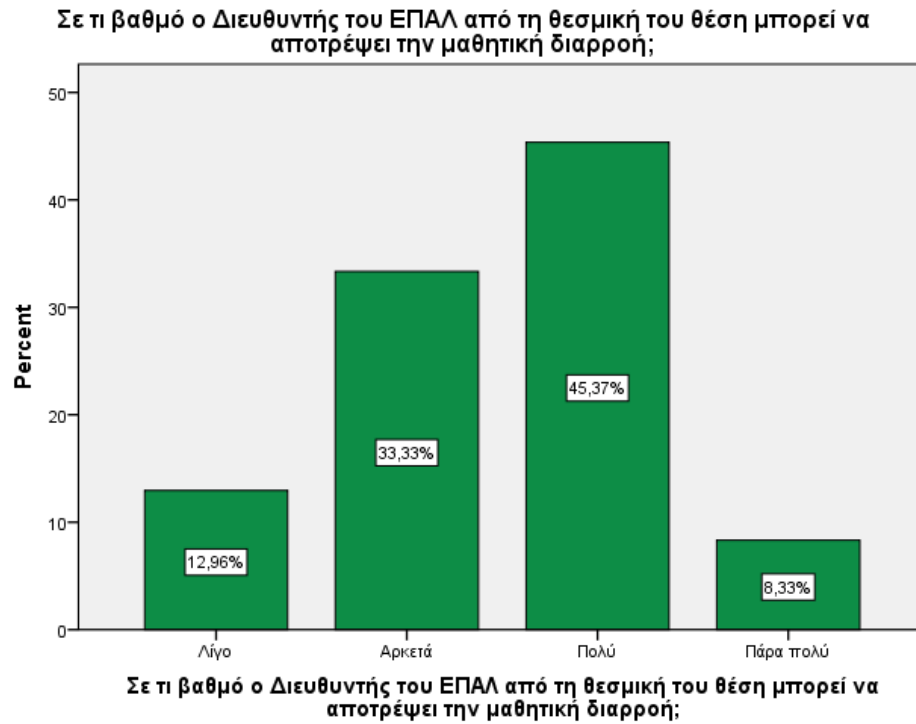
Από το διάγραμμα 16 προκύπτει ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ μπορούν να βοηθήσουν πολύ για να μειωθεί η μαθητική διαρροή (45.28%). Το 25.47% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ μπορούν να βοηθήσουν αρκετά για να μειωθεί η μαθητική διαρροή. Το 24.53% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ μπορούν να βοηθήσουν πάρα πολύ για να μειωθεί η μαθητική διαρροή. Και το 4.72% αυτών δήλωσαν ότι η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ μπορούν να βοηθήσουν λίγο για να μειωθεί η μαθητική διαρροή.

Σε τι βαθμό θεωρείται ότι η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ θα βοηθήσουν για να μειωθεί η μαθητική διαρροή;

Διάγραμμα 16: Ο βαθμός που η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ θα βοηθήσουν για να μειωθεί η μαθητική διαρροή

Τέλος, από το παρακάτω διάγραμμα προκύπτει ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ο διευθυντής του ΕΠΑΛ από τη θεσμική του θέση μπορεί να αποτρέψει πολύ την μαθητική διαρροή (45.37%). Το 33.33% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι ο διευθυντής του ΕΠΑΛ από τη θεσμική του θέση μπορεί να αποτρέψει αρκετά την μαθητική διαρροή. Το 12.96% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι ο διευθυντής του ΕΠΑΛ από τη θεσμική του θέση μπορεί να αποτρέψει λίγο την μαθητική διαρροή. Και το 8.33% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι ο διευθυντής του ΕΠΑΛ από τη θεσμική του θέση μπορεί να αποτρέψει πάρα πολύ την μαθητική διαρροή.

Διάγραμμα 17: Ο διευθυντής του ΕΠΑΛ από τη θεσμική του θέση μπορεί να αποτρέψει την μαθητική διαρροή

5. Ερευνητικά ερωτήματα

1. Οι πρόσθετες σπουδές του Διευθυντή ΕΠΑΛ μπορούν να συντελέσουν στην μείωση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής;

Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα αρχικά θα πρέπει να οριστούν οι ερευνητικές υποθέσεις:

H₀: Οι πρόσθετες σπουδές του Διευθυντή ΕΠΑΛ δεν μπορούν να συντελέσουν στην μείωση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής.

H₁: Οι πρόσθετες σπουδές του Διευθυντή ΕΠΑΛ μπορούν να συντελέσουν στην μείωση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής.

Στη συνέχεια θα χρησιμοποιηθεί ο έλεγχος συσχέτισης και το επίπεδο σημαντικότητας θα οριστεί το 5%. Από τον ακόλουθο πίνακα προκύπτει ότι το $p - value > 5\%$. Άρα δεν μπορεί να απορριφθεί η **H₀**. Οπότε οι πρόσθετες σπουδές του Διευθυντή ΕΠΑΛ δεν μπορούν να συντελέσουν στην μείωση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής.

Symmetric Measures

		Value	Asymptotic Standardized Error ^a	Approximate T ^b	Approximate Significance
Interval by Interval	Pearson's R	-,034	,116	-,261	,795 ^c
Ordinal by Ordinal	Spearman Correlation	-,040	,127	-,305	,761 ^c
N of Valid Cases		60			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

c. Based on normal approximation.

Πίνακας 2: Έλεγχος συσχέτισης για το 1^ο ερευνητικό ερώτημα

2. Με ποιους τρόπους μπορεί ο Διευθυντής του ΕΠΑΛ μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής;

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση ο Διευθυντής του ΕΠΑΛ μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής δίνοντας κίνητρα στους μαθητές. Όπως με το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό και στόχευση στις δεξιότητες του κάθε ατόμου. Ακόμα ο Διευθυντής του ΕΠΑΛ μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής με τη σωστή καθοδήγηση και υποστήριξη όπως και μέσα από τη θεσμική του θέση.

3. Ποια είναι η σχέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής;

Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα αρχικά θα πρέπει να οριστούν οι ερευνητικές υποθέσεις:

H₀: Δεν υπάρχει σχέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής.

H₁: Υπάρχει σχέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης με την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής.

Στη συνέχεια θα χρησιμοποιηθεί ο έλεγχος συσχέτισης και το επίπεδο σημαντικότητας θα οριστεί το 5%.

Από τον ακόλουθο πίνακα προκύπτει ότι το $p - value < 5\%$. Άρα μπορεί να απορριφθεί η **H₀**. Οπότε υπάρχει μέτρια θετική σχέση μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής ($r=0.333$, $p-value=0.001$).

Correlations

		Μαθητική διαρροή	Επαγγελματική εκπαίδευση
Μαθητική διαρροή	Pearson Correlation	1	,333**
	Sig. (2-tailed)		,001
	N	105	105
Επαγγελματική εκπαίδευση	Pearson Correlation	,333**	1
	Sig. (2-tailed)	,001	
	N	105	108

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας 3: Έλεγχος συσχέτισης για το 2^ο ερευνητικό ερώτημα

6.10 ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στην παραπάνω έρευνα συμμετείχαν 110 Διευθυντές, Υποδιευθυντές και εκπαιδευτικοί ΕΠΑΛ και Εργαστηριακών κέντρων. Οι περισσότεροι από αυτούς ήταν γυναίκες και μέσο όρο η ηλικία τους ήταν 54 ετών. Ακόμα οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ήταν απόφοιτοι Α.Ε.Ι και είχαν επιπρόσθετες σπουδές, όπως Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εξειδίκευσης. Επίσης η πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι είχαν συνολική εκπαιδευτική υπηρεσία περισσότερο από 25 έτη αλλά δεν είχαν προϋπηρεσία ως Διευθυντές. Τέλος οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η σχολική μονάδα που υπηρετούν έχουν περισσότερους από 250 μαθητές και το σχολείο το οποίο δίδασκαν ήταν σε μεγάλο αστικό κέντρο.

Όσον αφορά την επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι μαθητές αναμένουν από την επαγγελματική εκπαίδευση την επαγγελματική αποκατάσταση, εκτιμούν αρκετά ότι θα έχουν επαγγελματική απορρόφηση και οικονομική εξασφάλιση και ότι η Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσαν αρκετά να συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής.

Στην συνέχεια της έρευνας εξετάστηκε η μαθητική διαρροή στα πλαίσια του ΕΠΑΛ, όπου οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι θεωρούν σε μέτριο βαθμό ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ είναι ένας παράγοντας που ενισχύει την μαθητική διαρροή, η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται σε μέτριο βαθμό από την αποδοχή των συμμαθητών τους, η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή σε ελάχιστο βαθμό από τον Διευθυντή του σχολείου και η Διεύθυνση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, το ΚΕΣΥ και οι Συντονιστές Εκπαίδευσης συμβάλλει σε μέτριο βαθμό στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής. Τα σημαντικότερα κίνητρα ώστε να μειωθεί η μαθητική διαρροή είναι η άμεση επαγγελματική αποκατάσταση και η οικονομική κατάσταση.

Ακόμα στην παραπάνω έρευνα εξετάστηκε ο ρόλος του διευθυντή για την αποτροπή της μαθητικής διαρροής. Και προέκυψε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η υποστήριξη και η σωστή καθοδήγηση από τους Διευθυντές των ΕΠΑΛ μπορούν να βοηθήσουν

πολύ για να μειωθεί η μαθητική διαρροή και ο διευθυντής του ΕΠΑΛ από τη θεσμική του θέση μπορεί να αποτρέψει πολύ την μαθητική διαρροή.

Τέλος, απαντήθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα και από αυτά προέκυψε ότι οι πρόσθετες σπουδές του Διευθυντή ΕΠΑΛ δεν μπορούν να συντελέσουν στην μείωση του φαινομένου της μαθητικής διαρροής. Ακόμα προέκυψε ότι ο Διευθυντής του ΕΠΑΛ μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής δίνοντας κίνητρα στους μαθητές. Όπως με το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό και στόχευση στις δεξιότητες του κάθε ατόμου. Επίσης ο Διευθυντής του ΕΠΑΛ μπορεί να αποτρέψει το φαινόμενο της μαθητικής διαρροής με τη σωστή καθοδήγηση και υποστήριξη όπως και μέσα από τη θεσμική του θέση. Και προέκυψε ότι υπάρχει μέτρια θετική σχέση μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της αντιμετώπισης της μαθητικής διαρροής.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι διάφορες τάσεις και θέσεις απέναντι στη μαθητική διαρροή και οι αλλαγές που έχουν σημειωθεί στο οικονομικό, πολιτιστικό και πολιτικό τομέα αλλάζουν ριζικά το παγκόσμιο προφίλ της μαθητικής διαρροής. Τα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα στη χώρα μας αλλά και η ανεργία λόγω οικονομικής κρίσης, είναι δύο πολύ σοβαροί γνώμονες που εντείνουν το πρόβλημα της μαθητικής διαρροής στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Τα εκπαιδευτικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών, καλούνται να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτούμενες ανάγκες που προκύπτουν καθημερινά. Τα συμπεράσματα για της χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ότι οι νεαροί, εν συγκρίσει με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, πλήττονται πιο πολύ από την ανεργία και είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της φτώχειας, αντιμετωπίζοντας διακρίσεις που είναι συνυφασμένες με το φύλο, την απουσία επαγγελματικής κατάρτισης αλλά και άλλους παράγοντες που συναντούν εμπόδια ενσωμάτωσης στην κοινωνία.

Χρειάζεται να δοθεί έμφαση στο ότι η Ελλάδα για να συνεισφέρει στην υλοποίηση του στόχου που έχει τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, πρέπει να μειώσει τη μαθητική διαρροή, κάτι που είναι ιδιαίτερος δύσκολο.

Έχει συσταθεί το «Παρατηρητήριο Μετάβασης» το οποίο λειτουργεί στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με στόχο την έρευνα, δηλαδή τη συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων μαθητικής διαρροής αλλά και την ανίχνευση των λόγων της διαρροής. Για τον λόγο ότι μια από τις κύριες αιτίες της μαθητικής διαρροής είναι η σχολική αποτυχία, πραγματοποιούνται παιδαγωγικές παρεμβάσεις και λαμβάνονται μέτρα μέσα από τον σχεδιασμό ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εξατομικευμένης διδασκαλίας (Παλαιοκρασάς, 2016). Για τους «αδύνατους» μαθητές συνίσταται η ενισχυτική διδασκαλία, για την ένταξη και την ενσωμάτωση των αλλοδαπών μαθητών, λειτουργούν Αυτοτελείς Τάξεις Υποδοχής, Φροντιστηριακά τμήματα και διαπολιτισμικά σχολεία, ενώ για τον θεσμό των σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας δόθηκε η δυνατότητα επανόδου στην εκπαίδευση όσων εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο (Κατσαρός, 2008).

Εστιάζοντας στη σημασία κάλυψης των αναγκών των μαθητών, καλό είναι να εφαρμοστούν συστηματικά κάποια μέτρα. Εξίσου σημαντικό είναι οι υψηλές επενδύσεις στα εκπαιδευτικά συστήματα για την ανάπτυξη και συστηματοποίηση της αδιάλειπτης επαγγελματικής κατάρτισης και της δια βίου εκπαίδευσης, κάτι το οποίο θα συντελέσει και στην άμβλυνση της κοινωνικής περιθωριοποίησης. Η πρόληψη της μαθητικής διαρροής καλό είναι να αποτελεί τον στόχο κι όχι το μέσον για τη δημιουργία σχολείων όπου όλοι οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα μαθησιακής και συναισθηματικής στήριξης από τους διδάσκοντες και το σχολείο εν γένει.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην ουσία, με βάση τα αποτελέσματα, φαίνεται ότι ο ρόλος του διευθυντή των ΕΠΑΛ γίνεται ξεκάθαρο ότι αποτελεί ένα μείζονα παράγοντα στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής, κάτι που συνδέεται με τη Νέα Αρχή στα ΕΠΑΛ. Φαίνεται λοιπόν, ότι το συγκεκριμένο νέο μέτρο έχει συμβάλλει στη μείωση της μαθητικής διαρροής, καθώς έχει βοηθήσει στην εξάλειψη αντικειμενικών δυσκολιών, ενώ οι μαθητές πιστεύουν ότι πλέον είναι ευκολότερο να απορροφηθούν αργότερα στην αγορά εργασίας μετά το πέρας των σπουδών τους. Η σχολική επίδοση, δε θεωρείται σημαντικός παράγοντας της εμφάνισης αλλά πολύ περισσότερο της όξυνσης του φαινομένου της μαθητικής διαρροής. Οι διευθυντές που κλήθηκαν να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο της έρευνας δε φαίνεται να συμερίζονται την γενικότερη αντίληψη ότι οι μαθητές που φοιτούν σε ΕΠΑΛ υστερούν σε σύγκριση όσον αφορά τις επιδόσεις με μαθητές που φοιτούν σε ΓΕΛ. Μάλιστα, οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες τόνισαν ότι συμβάλλει σε μέτριο βαθμό στην όξυνση του φαινομένου. Στην ουσία, τα δύο βασικότερα προβλήματα που εμφανίζονται και συμβάλλουν στην όξυνση του συγκεκριμένου φαινομένου είναι η αβεβαιότητα της οικονομικής και επαγγελματική αποκατάστασης μετά το πέρας των σπουδών τους. Η αλήθεια είναι ότι στην Ελλάδα, η επαγγελματική εκπαίδευση σε σχέση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη δεν τυγχάνει της ίδιας εκτίμησης για την εισαγωγή σε κάποιο πανεπιστημιακό ίδρυμα και εξαιτίας αυτού, οι μαθητές επηρεάζονται αρνητικά όσον αφορά τις προτιμήσεις τους, κυρίως από την οικογένεια και τον κοινωνικό περίγυρο.

Με βάση την εμπειρία μου, όντας και ο ίδιος διευθυντής ΕΠΑΛ ,Ε.Κ, οι προτάσεις μου για την αποτροπή του φαινομένου είναι οι εξής:

- Συνεργασία με διευθυντές άλλων ΕΠΑΛ
- Συνεργασία με υποστηρικτικές δομές:

- I. με επαγγελματικό επιμελητήριο του νομού
- II. με τον δήμο της περιοχής
- III. με το ΚΕΣΥ και το ΠΕ.ΚΕ.Σ της Διεύθυνσης
- IV. με τον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων
- V. με τον σύλλογο διδασκόντων
- VI. με τον σύμβουλο καθηγητή και τον σχολικό ψυχολόγο
- VII. με τον προϊστάμενο επαγγελματικής εκπαίδευσης του Υ.ΠΑΙ.Θ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

Ελληνική:

- Δαράκη, Ε. (2007). *Εκπαιδευτική ηγεσία και φύλο*, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο
- Δρεττάκη, Μ. (2003). *Η εγκατάλειψη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και οι παράγοντες που σχετίζονται με αυτή*. Αθήνα: Γρηγόρη
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002): *Λευκή Βίβλος*

- Ευρωπαϊκό Φόρουμ Νεολαίας (2004). *Έκθεση Για τη Νεολαία: συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών*
- Η Καθημερινή (2017) *Σταθερή διαρροή των μαθητών από τα ΕΠΑΛ*
- Καλομοίρη, Γ., Κοτσιφάκη, Θ. (2011). *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Η σκληρή πραγματικότητα και οι προτάσεις εξόδου*. Σύγχρονη εκπαίδευση, τεύχος 120- 121
- Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα : Υπουργείο εθνικής παιδείας και θρησκευμάτων- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Κονδυλάκη, Α. (2005). *Δίκτυα κοινωνικής προστασίας*. Αθήνα: Κριτική
- Κουλουμπαρίτση, Α. (2010). *Το διοικητικό πλαίσιο στην Αβάθμια και Ββάθμια εκπαίδευση, Επιθεώρηση παιδαγωγικών θεμάτων*, τεύχος 13, σελ.43-54
- Μια Νέα Αρχή Στα ΕΠΑΛ (2019)
- Παλαιοκρασά, Σ. (2016). *Οι μαθητές που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους στο Γυμνάσιο και οι ανάγκες τους σε επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- Σπανού, Ε. (2009). *Ανθρώπινη αξιοπρέπεια και κοινωνικό αποκλεισμός*. Εταιρία Πολιτικού προβληματισμού «Νίκος Πουλατζάς» και Συμβούλιο της Ευρώπης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Σταμέλου, Γ. (2009). *Κοινωνικός αποκλεισμός και μαθητική διαρροή από την υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα: Μύθοι και πραγματικότητα*. Παιδαγωγική Εταιρία της Ελλάδος – Σχολή Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
- Στιβακτάκης, Ε. (2006), *Ο διευθυντής σχολείου ως φορέας και αντικείμενο αξιολόγησης : Συγκριτική μελέτη απόψεων διευθυντών σχολείων Αβάθμιας και Ββάθμιας εκπαίδευσης* , Διδακτορική διατριβή, Ρόδος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Τσιρώνη, Χ. (2013). *Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση στην ύστερη νεωτερικότητα*. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Βάνιας
- Τσομπάνογλου, Ο. (2015). *Κοινωνικός αποκλεισμός και πολιτικές ενσωμάτωσης*. Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση
- ΥΠΕΠΘ (1997). *Η γυμνασιακή σχολική διαρροή στην Ελλάδα. Ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία*. Πρακτικά του Ευρωπαϊκού Συμποσίου: η σχολική αποτυχία.
- ΦΕΚ (2019) *Οργάνωση τμημάτων μαθητείας σε ειδικότητες των Επαγγελματικών Λυκείων*.

Ξένη:

- Bandura, A. (2006). *Towards psychology of human agency, perspectives on Psychological science*, 1(2), 164-180
- Berger, A. Croll, J. (2012). *Training in basic internet skills for special target groups in non- formal educational settings conclusions from three pilot projects*. *Research in learning Technology*, 20, 377-398
- Cedefop, (2011), *Διαμορφώνοντας τη δια βίου μάθηση: η αξιοποίηση των κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών*
- Cedefop (2014). *European inventory on validation of non-formal and informal learning by StelinaChatzichristou*, Country report , Greece
- Cedefop. (2016). *Application of learning outcomes approaches across Europe*, Luxembourg: Publications office of the European Union
- Cedefop, (2015). *Policy learning forum of defining and writing of learning outcomes for VET qualifications*, Thessaloniki
- European Commission, (2019) *Early school leaving, OECD*,
- Garrison, D.R., (2011). *E-learning in the 21st century*. A framework for research and practice. Taylor & Francis
- Halasz G., Alain M., (2011). *Key competence in Europe, interpretation policy formulation and implementation*, *European journal of education*, Vol.46, No 3
- Hull, C. *Modernising lifelong learning*. *Professional Nurse*, 2000, 15 (5), 294-295
- Figel, J. (2007) *Key competences for lifelong learning, Luxembourg, office for official publications of the European Communities*
- European Commission (2005). *Education and training 2010: Diverse systems, shared goals*
- Fossey, R. (2006). *School drop outs rates. Are we are sure they are going down?* *Phi delta Kappan*, 78 (2)
- Jonasson, J. (2014). *Early school leavers and the dropout issue in Europe*. Εισήγηση στο συνέδριο Back on Track (A Leonardo valorization conference). Reykjavik Iceland- October 8-9th 2014.
- Viadero, D. (2011). *The dropout dilemma. Research hindered by lack of uniform way to count students who quit school*. *Education week*, February 7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Α μέρος

1. Φύλο

A. Άντρας

B. Γυναίκα

2. Ηλικία

.....

3. Βασικές σπουδές:

Τμήμα ΑΕΙ ..... Κλάδος ΠΕ.....

Τμήμα ΤΕΙ ..... Κλάδος ΤΕ .....

4. Πρόσθετες σπουδές

Δεύτερο πτυχίο	Ναι..... Όχι.....
Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εξειδίκευσης	Ναι.... Όχι.....
Διδακτορικό Δίπλωμα	Ναι.... Όχι.....

5. Συνολική Εκπαιδευτική Υπηρεσία

8- 15 έτη.....

16 – 25 έτη .....

Περισσότερο από 25 έτη.....

6. Προϋπηρεσία ως Διευθυντής .....

7. Μέγεθος σχολικής μονάδας στην οποία υπηρετείτε:

Λιγότεροι από 100 μαθητές .....

100 – 250 μαθητές .....

Περισσότεροι από 250 μαθητές .....

8. Περιοχή σχολείου

Μεγάλο αστικό κέντρο.....

Μικρή πόλη .....

Χωριό .....

B μέρος

1. Θεωρείται ότι οι σχολικές επιδόσεις των μαθητών των ΕΠΑΛ σε σχέση με αυτές των ΓΕΛ είναι:

A. Χαμηλότερες

B. Ίδιες

Γ. Υψηλότερες

2. Σε τι βαθμό θεωρείται ότι η μαθητική διαρροή στην επαγγελματική εκπαίδευση οφείλεται:

A. Στις χαμηλές γνωστικές τους δυνατότητες

1. Καθόλου

2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Αποκλειστικά

Β. Στο χαμηλό κοινωνικό στάτους των γονέων τους

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Αποκλειστικά

Γ. Στην κακή οικονομική κατάσταση των γονέων τους

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Αποκλειστικά

Δ. Σε οικογενειακά προβλήματα

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Αποκλειστικά

3. Σε τι βαθμό η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή από τους γονείς τους;

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

4. Σε τι βαθμό η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ εξαρτάται από την αποδοχή από τους συμμαθητές τους;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

5. Σε τι βαθμό η μαθητική διαρροή των μαθητών του ΕΠΑΛ γίνεται αποδεκτή από τους εκπαιδευτικούς τους;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

6. Σε τι βαθμό θεωρείται ότι οι επιπλήξεις από τους Διευθυντές των Επαγγελματικών Λυκείων θα βοηθήσουν για να μειωθεί η μαθητική διαρροή;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

7. Σε τι βαθμό θεωρείται ότι η συνεργασία των Διευθυντών των Επαγγελματικών Λυκείων και των γονέων θα βοηθήσουν για να μειωθεί η μαθητική διαρροή;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

8. Σε τι βαθμό θεωρείται ότι η μαθητική διαρροή θα μειώνονταν αν οι μαθητές είχαν οικονομικά κίνητρα;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

9. Σε τι βαθμό θεωρείται ότι η μαθητική διαρροή θα μειώνονταν αν οι μαθητές έκαναν πρακτική άσκηση στον τομέα που τους ενδιαφέρει;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

10. Σε τι βαθμό θεωρείται ότι η μαθητική διαρροή θα μειώνονταν αν το θεσμικό πλαίσιο γινόταν πιο αυστηρό;

1. Καθόλου

2. Λίγο

3. Αρκετά

4. Πολύ

5. Απολύτως

11. Ποια από τα παρακάτω κίνητρα θεωρείται πολύ σημαντικά ώστε να μειωθεί η μαθητική διαρροή;

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
Επαγγελματικός προσανατολισμός					
Άμεση επαγγελματική αποκατάσταση					
Οικονομικό					

Πιστοποίηση σπουδών					
Στόχευση στις δεξιότητες του κάθε ατόμου					

12. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η Νέα Αρχή Στα ΕΠΑΛ θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής;

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Απολύτως

13. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι ο ρόλος του διευθυντή στα ΕΠΑΛ θα μπορούσε να συμβάλει στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής;

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Απολύτως

14. Σε τι βαθμό συνεργάζεστε με τις οικογένειες προκειμένου να αποτραπεί η μαθητική διαρροή;

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Απολύτως

15. Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι τα θεσμικά όργανα συμβάλλουν στην αποτροπή της μαθητικής διαρροής;

1. Καθόλου
2. Λίγο

3. Αρκετά
4. Πολύ
5. Απολύτως

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ (ΕΠΑ.Λ.) Άρθρο 5 Έννοια και Ίδρυση

1. Η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται από το Επαγγελματικό Λύκειο (ΕΠΑ.Λ.) (Ημερήσιο και Εσπερινό). 2. Επαγγελματικά Λύκεια (Δημόσια ή Ιδιωτικά, σύμφωνα με το πλαίσιο λειτουργίας των Ιδιωτικών Σχολείων – ν. 682/1977) ιδρύονται αποκλειστικά από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και διακρίνονται σε Ημερήσια και Εσπερινά. Ελάχιστο όριο ηλικίας για την εγγραφή στα Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια είναι τα δεκαέξι (16) έτη. 3. Επαγγελματικά Πρότυπα – Πειραματικά Λύκεια και Επαγγελματικά Λύκεια Ειδικής Αγωγής ιδρύονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στην απόφαση αυτή ορίζεται και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των ανωτέρω σχολείων. Επαγγελματικά Πρότυπα – Πειραματικά Λύκεια Μαθητείας ιδρύονται και από τον Ο.Α.Ε.Δ. με κοινή απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Στην απόφαση αυτή ορίζεται και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των ανωτέρω σχολείων. 4. Εσπερινά Επαγγελματικά Λύκεια ιδρύονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών. Στην απόφαση αυτή ορίζεται και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη λειτουργία των ανωτέρω σχολείων. Η διάρκεια φοίτησης σε αυτά είναι τετραετής, συνολικά 2.730 διδακτικών ωρών, επιμερισμένων σε τέσσερα (4) διδακτικά έτη, φοιτούν δε σε αυτά είτε εργαζόμενοι, είτε άνεργοι με κάρτα ανεργίας του Ο.Α.Ε.Δ., είτε άλλες κατηγορίες μαθητών οι οποίοι αδυνατούν να φοιτήσουν στο Ημερήσιο Επαγγελματικό Λύκειο. Οι απόφοιτοι των Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων έχουν πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση διαμέσου των Πανελλαδικών Εξετάσεων.

Άρθρο 6

Σκοπός

Οι σκοποί του Επαγγελματικού Λυκείου είναι ιδίως οι εξής: α) Η παροχή γενικής παιδείας υψηλού επιπέδου, που θα συμβάλλει στην ισόρροπη γνωστική, συναισθηματική, πνευματική και σωματική ανάπτυξη όλων των μαθητών. β) Η προαγωγή της κριτικής σκέψης, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και των ικανοτήτων των μαθητών. γ) Η καλλιέργεια της εθνικής, θρησκευτικής και πολιτισμικής μας κληρονομιάς αλλά και η προετοιμασία των νέων για την κοινωνία των ευρωπαίων πολιτών. δ) Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας στο πλαίσιο μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. ε) Η ενδυνάμωση των αξιών της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της συλλογικότητας και της αλληλεγγύης και η διαμόρφωση συνείδησης ενεργού πολίτη. στ) Η διασφάλιση της ισορροπίας στη σχολική ζωή ούτως ώστε οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να συνδυάζουν τη γνώση, τον ελεύθερο χρόνο, τη δημιουργία και τη συμμετοχή. ζ) Η καλλιέργεια των βασικών κοινωνικών δεξιοτήτων που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη της προσωπικότητας και την κοινωνική ένταξη. η) Η παροχή ολοκληρωμένων επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. θ) Η ενδυνάμωση της δυνατότητας παρακολούθησης των εργασιακών εξελίξεων, καθώς και της δυνατότητας πρόσληψης και αφομοίωσης των νέων τεχνολογικών και επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων στο πλαίσιο της Δια Βίου Μάθησης. ι) Η δυνατότητα επαγγελματικής ανέλιξης μέσω σπουδών σε ανώτερη εκπαιδευτική βαθμίδα και ια) Η ανάπτυξη δράσεων που διασφαλίζουν την ποιότητα της τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Άρθρο 11 Αξιολόγηση, προαγωγή και απόλυση Μαθητών

1. Η αξιολόγηση στα μαθήματα και των τριών τάξεων επικεντρώνεται στην ουσιώδη κατανόηση των κεντρικών θεμάτων και θεμελιωδών εννοιών, καθώς και στην κατάκτηση ανώτερων γνωστικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων, όπως η κριτική και συνθετική σκέψη, η αξιολόγηση, η επιχειρηματολογία, η επίλυση προβλημάτων και η πρωτοτυπία.
2. Η αξιολόγηση βασίζεται ιδίως: α) στον προσδιορισμό της ανά μάθημα εξεταστέας ύλης με βάση τις θεματικές ενότητες, β) στην ικανότητα διασύνδεσης ουσιαστικών γνώσεων, που προέρχονται από ευρύτερα τμήματα της ύλης του μαθήματος, γ) στην κατανόηση των βασικών εννοιών ή, ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο, γεγονότων, διαδικασιών ή

διεργασιών του κάθε γνωστικού πεδίου και δ) στη δυνατότητα κριτικής αξιολόγησης και ανάπτυξης λογικών επιχειρημάτων και τεκμηρίωσης για θέματα συναφή με την ύλη. 3. Οι γραπτές προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις σε όλες τις Τάξεις του ΕΠΑ.Α. διεξάγονται ενδοσχολικά και περιλαμβάνουν όλα τα διδασκόμενα μαθήματα, γενικής παιδείας και τα μαθήματα των Ομάδων Προσανατολισμού, εκτός των μαθημάτων της Ερευνητικής Εργασίας, της Φυσικής Αγωγής και του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού–Περιβάλλον Εργασίας– Ασφάλεια και Υγιεινή σε θέματα που είναι κοινά για όλα τα τμήματα του ίδιου σχολείου. Στα μαθήματα Γενικής Παιδείας τα θέματα ορίζονται ως εξής: α) κατά ποσοστό 50%, με κλήρωση από τράπεζα θεμάτων διαβαθμισμένης δυσκολίας και β) κατά ποσοστό 50%, από τον διδάσκοντα ή τους διδάσκοντες. Στα υπόλοιπα γραπτώς εξεταζόμενα μαθήματα τα θέματα τίθενται από τον διδάσκοντα ή τους διδάσκοντες. Σε κάθε περίπτωση τα γραπτά διορθώνονται από τον οικείο διδάσκοντα. Γενικό βαθμό προαγωγής σε όλες τις τάξεις του ΕΠΑ.Α. αποτελεί το πηλίκον της διαιρέσεως δια του συνόλου των διδασκομένων μαθημάτων του αθροίσματος του μέσου όρου προφορικής ή και γραπτής, εφόσον αυτά εξετάζονται γραπτώς, επίδοσης του μαθητή σε κάθε μάθημα. Ο Μ.Ο. της προφορικής βαθμολογίας των τετραμήνων και της γραπτής εξάγεται κατά τις ισχύουσες διατάξεις. Όταν ο μαθητής δεν επιτυγχάνει το βασικό μέσο όρο και έχει βαθμολογία μέχρι και σε δύο μαθήματα κάτω του δέκα παραπέμπεται σε εξέταση το Σεπτέμβριο οπότε και αναλόγως με τα αποτελέσματα προάγεται ή απολύεται. Απαραίτητη προϋπόθεση για την προαγωγή του μαθητή αποτελεί η επίτευξη γενικού βαθμού ίσου ή ανώτερου του δέκα (10). Όταν μαθητής δεν πληροί την προϋπόθεση του ανωτέρου εδαφίου επαναλαμβάνει τη φοίτηση. Ο βαθμός του απολυτηρίου και πτυχίου Επαγγελματικού Λυκείου προκύπτει από το μέσο όρο της γενικής βαθμολογίας των γραπτώς εξεταζόμενων μαθημάτων γενικής παιδείας και ειδικότητας, καθώς και της προφορικής βαθμολογίας της Φυσικής Αγωγής του μαθητή.

Άρθρο 12 Τίτλοι Σπουδών και Επαγγελματικά Δικαιώματα 1. Στους αποφοίτους του «Δευτεροβάθμιου Κύκλου Σπουδών» χορηγείται: α. Απολυτήριο Λυκείου (ισότιμο με το Απολυτήριο Γενικού Λυκείου) μετά τις ενδοσχολικές εξετάσεις, και β. Πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 3, μετά από ενδοσχολικές εξετάσεις από το ΕΠΑ.Α.. 2. Οι απόφοιτοι της «Τάξης Μαθητείας» λαμβάνουν Πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 4 από το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και τον Ο.Α.Ε.Δ. από κοινού, μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών πιστοποίησης των προσόντων τους, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του παρόντος. 3. Οι

απόφοιτοι των Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων δεν έχουν υποχρέωση πρόσβασης στην «Τάξη Μαθητείας» για την προσέλευσή τους στις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, εφόσον έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον 600 ημερομίσθια στην ειδικότητα που αποφοιτούν από τη Γ' Τάξη του Εσπερινού Επαγγελματικού Λυκείου. 4. Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. κατά μόνος ή και σε συνεργασία με τον Ο.Α.Ε.Δ. και τη διατύπωση γνώμης από τα Επαγγελματικά Επιμελητήρια ή και τις Επιστημονικές Ενώσεις αποτελεί τον φορέα που εφαρμόζει τις διαδικασίες πιστοποίησης προσόντων, για τη χορήγηση Πτυχίου Ειδικότητας, στους αποφοίτους της «Τάξης Μαθητείας». Κατά περίπτωση, στην οργάνωση και διεξαγωγή των εξετάσεων πιστοποίησης, συμμετέχουν και Υπουργεία που χορηγούν αντίστοιχες άδειες ασκήσεως επαγγέλματος, για όσες ειδικότητες υπάρχει τέτοιου είδους απαίτηση. Οι επιτυγχόντες στις εξετάσεις πιστοποίησης, παράλληλα με το προβλεπόμενο πτυχίο ειδικότητας, αποκτούν και την αντίστοιχη άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, που προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία για το συγκεκριμένο επίπεδο προσόντων. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών που εκδίδεται μετά από εισήγηση του Δ.Σ. του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. βάσει των προγραμματικών συμφωνιών του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. με τα Επαγγελματικά Επιμελητήρια ή και τις επιστημονικές ενώσεις και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται το σύστημα πιστοποίησης του Μεταδευτεροβάθμιου Κύκλου Σπουδών (Τάξης Μαθητείας) των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.), στο οποίο περιλαμβάνονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και τα δικαιολογητικά συμμετοχής, η διαδικασία των εξετάσεων, η οργανωτική δομή, ο τύπος των χορηγούμενων τίτλων και βεβαιώσεων, καθώς και το ύψος και ο τρόπος καταβολής των εξετάστρων πιστοποίησης. Με την ίδια απόφαση συνιστάται στον Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. Κεντρική Εξεταστική Επιτροπή Πιστοποίησης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Κ.Ε.Ε.Π.Ε.Ε.), με συμμετοχή μελών του διοικητικού συμβουλίου, στελεχών του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. ή και στελεχών, επιστημόνων και εμπειρογνομόνων του δημόσιου ή ιδιωτικού τομέα της ημεδαπής, εκπροσώπων υπουργείων, επαγγελματικών επιμελητηρίων, επαγγελματικών φορέων, κοινωνικών εταίρων, επιστημονικών ενώσεων για τη διενέργεια των εξετάσεων και την εισήγηση στο Δ.Σ. του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. θεμάτων, που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του και αφορούν πιστοποίηση του Μεταδευτεροβάθμιου Κύκλου Σπουδών (Τάξης Μαθητείας) των ΕΠΑ.Λ., συνιστώνται όργανα και επιτροπές πρόσκαιρου χαρακτήρα για την υποβοήθηση του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. στη διενέργεια των εξετάσεων, των οποίων η συγκρότηση και ο ορισμός γίνεται με απόφαση του Δ.Σ. του Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. μετά από εισήγηση της Κ.Ε.Ε.Π.Ε.Ε. και καθορίζεται το ύψος, ο τρόπος και η διαδικασία αποζημίωσης όλων των ανωτέρω, ο τρόπος λειτουργίας τους, καθώς και κάθε άλλο σχετικό με τα ανωτέρω ειδικότερο, τεχνικό ή λεπτομερειακό

χαρακτήρα, θέμα που αφορά τις εξετάσεις πιστοποίησης. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία δεν δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται η συγκρότηση της Κ.Ε.Ε.Π.Ε.Ε.. 5. Τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων του Επαγγελματικού Λυκείου καθορίζονται με προεδρικά διατάγματα, τα οποία εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση του τελευταίου εδαφίου της παρ. 9 του άρθρου 4 του ν. 3879/2010. Άρθρο 13 Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση 1. Οι απόφοιτοι του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών ΕΠΑ.Λ., καθώς και όσοι έχουν ισότιμο τίτλο επαγγελματικού λυκείου έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε ειδικές πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή σε σχολές, Τμήματα και Εισαγωγικές Κατευθύνσεις Τμημάτων των Α.Τ.Ε.Ι., σε αντίστοιχες ή συναφείς ειδικότητες του πτυχίου τους και σε ειδικό ποσοστό θέσεων, που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι υποψήφιοι εξετάζονται σε τέσσερα μαθήματα της Γ' τάξης ΕΠΑ.Λ., δύο μαθήματα γενικής παιδείας με συντελεστή βαρύτητας 1,5 και δύο μαθήματα ειδικότητας με συντελεστή βαρύτητας 3,5 τα οποία καθορίζονται με υπουργική απόφαση που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι εξετάσεις για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση διεξάγονται, μετά την απόλυση του μαθητή από το Επαγγελματικό Λύκειο, σε πανελλαδικό επίπεδο με θέματα από την εξεταστέα ύλη της τάξης αυτής που προκύπτουν: α) κατά ποσοστό 50%, με κλήρωση από τράπεζα θεμάτων διαβαθμισμένης δυσκολίας και β) κατά ποσοστό 50%, από κεντρική επιτροπή εξετάσεων. Οι ειδικές πανελλαδικές εξετάσεις μπορούν να επαναλαμβάνονται κατά το ίδιο σχολικό έτος, με απόφαση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατόπιν ειδικά αιτιολογημένης γνώμης του Εθνικού Οργανισμού Εξετάσεων. 2. Οι απόφοιτοι του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών, καθώς και όσοι έχουν ισότιμο τίτλο επαγγελματικού λυκείου έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε πανελλαδικές εξετάσεις για εισαγωγή στα Πανεπιστήμια και στα Τ.Ε.Ι., με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις, που ισχύουν για τους αποφοίτους του Γενικού Λυκείου. 3. Για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από τις διατάξεις του παρόντος ισχύουν οι διατάξεις που ρυθμίζουν την εισαγωγή των αποφοίτων των Γενικών Λυκείων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.